

**DEBRECENI
EGYETEM**

KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD

**INTERDISZCIPLINÁRIS
(OPEN ACCESS – NYÍLT HOZZÁFÉRÉSŰ)
SZAKMAI LAP**

ISSN 2498-5368

Web:

<http://old.gyfk.unideb.hu/kulonlegesbanasmod/>

IV. évf., 2018/5. Különszám

DOI 10.18458/KB.2018.5.

IMPRESSZUM

KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD - INTERDISZCIPLINÁRIS SZAKMAI LAP

Alapítva: 2014-ben.

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Hivatala a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 46.§ (4) bekezdése alapján nyilvántartásba vett sajtótermék (határozatról szóló értesítés iktatószáma: CE/32515-4/2014).

Kiadó: Debreceni Egyetem

A kiadó székhelye:

Debreceni Egyetem
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

Kiadásért felelős személy:

Szilvássy Zoltán József, rector (Debreceni Egyetem)

Alapító főszerkesztő: Mező Ferenc

Tanácsadó testület (ABC rendben):

Balogh László (Magyar Tehetséggyógyító Társaság, Magyarország)
Gerevich József (Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Magyarország)
Hatos Gyula (Magyarország)
Koncz István (Professzorok az Európai Magyarországiért Egyesület, Magyarország)
Mesterházy Zsuzsanna (Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Magyarország)
Nagy Dénes (Melbourne University, Ausztrália)
Varga Imre (Szegedi Tudományegyetem, Magyarország)

Szerkesztőség (ABC rendben):

Egri Tímea (Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Magyarország)
Fónai Mihály (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Hanák Zsuzsanna (Eszterházy Károly Egyetem, Magyarország)
Horváth László (Debreceni Egyetem, Magyarország)
H. Tóth István (Károly Egyetem, Csehország)
János Réka (Babes-Bolyai Tudományegyetem, Románia)
Lepes, Josip (University of Novi Sad, Szerbia)
Kelemen Lajos (Poliforma Kft., Magyarország)
Kiss Szidónia (Babes-Bolyai Tudományegyetem, Románia)
Kondé Zoltánné Dr. Inántsý-Pap Judit (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Kormos Dénes (Miskolci Egyetem, Magyarország)
Láda Tünde (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Márton Sándor (Debreceni Egyetem, Magyarország)

A szerkesztőség levelezési címe:

Debreceni Egyetem
Gyermeknevelési és Gyógynevelési Kar
Különleges Bánásmód folyóirat szerkesztősége
4220 Hajdúböszörmény, Désány István u. 1-9.
Tel/fax: 06-52/229-559

E-mail: titkarsag@ped.unideb.hu

Web: www.degygyk.hu

Szerkesztésért felelős személy:

Mező Katalin (Debreceni Egyetem, Magyarország)

A 2018/3. szám szerkesztője:

Frank Tamás (Simmelweis Egyetem, Magyarország)

Tördelőszerkesztő: Mező Katalin

Mező Katalin (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Molnár Balázs (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Nagy Lehotsky Zsuzsa (Konstantin Filozófus Egyetem Nyitra, Szlovákia)
Nemes Magdolna (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Roskó Tibor (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Sarka Ferenc (Miskolci Egyetem, Magyarország)
Schéder Veronika (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Szebeni Rita (Eszterházy Károly Egyetem, Magyarország)
Szilágyi Barnabás (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Vargáné Nagy Anikó (Debreceni Egyetem, Magyarország)
Vass Vilmos (Budapesti Metropolitan Egyetem, Magyarország)
Váradi Natália (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna)

Note: The title of the journal comes from a Hungarian Act CXC of 2011. on National Public Education in which they use the term 'Különleges Bánásmód', and this translates as Special Treatment, but this encompasses the areas of Special Educational Needs, Talented Children and Children with Behaviour and Learning Difficulties. The adoption of Special Treatment is therefore in accordance with Hungarian law, but it is recognised that the translation may not be perfect in expressing the full meaning of what is encapsulated in this term.

III. KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD NEMZETKÖZI KONFERENCIA

PROGRAMJA ÉS ABSZTRAKTJAI

**2018.11.30.
Hajdúböszörmény, Magyarország**

Szerkesztő: Mező Katalin, Mező Ferenc

TARTALOM

A KONFERENCIA PROGRAMJA	9
A PLENÁRIS ELŐADÓK ABSZTRAKTJAI	11
Lajos Péter: <i>A kötődés jelentősége a dadogásban</i>	11
Batiz Enikő: <i>"Szülő vagyok, befogadtok?"</i>	12
Horváthné Kállay Zsófia, Feketéné Szabó Éva: <i>A konduktív nevelés holisztikus modellje</i>	13
Mező Ferenc <i>A különleges bánásmód folyóirat</i>	14
1. SZEKCIÓ: SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY	14
Csákány Edina: <i>Halálfogalom kialakulásának mérése ép és speciális nevelési igényű gyerekeknél</i> 166	
János Réka, Farcas Susana, Szabó Kinga: <i>Hogyan befolyásolja az iskolai oktatás hiánya a kognitív profitot és változtathatóságot?</i>	16
Szöginé Verba Andrea: <i>A várva várt gyermek: szülők érzelmi reakciói a fogyatékoság tényére</i>	16
Takács Ilona: <i>Inkompetencia, avagy a császár valóban meztelen?</i>	18
Pető Ildikó: <i>Kisebbségek kisebbsége: a beduinok oktatása Izraelben</i>	18
2. SZEKCIÓ: LOGOPÉDIA, NYELVI, NYELVÉSZETI KUTATÁSOK	21
Farkas Katalin: <i>A PROMPT terápia alkalmazhatósága a sajátos nevelési igényű gyermekek logopédiai ellátásában</i>	22
H. Tóth István: <i>A mesemorfológia és a tehetséggondozás problémája</i>	23
Ilyésné Vadai Erika: <i>A nyelvlökéses nyelés terápiája</i>	24
Nemes Magdolna: <i>A gyógypedagógiai szaknyelvoktatás kihívásai és lehetőségei a Debreceni Egyetemen</i>	24
Orbán Réka: <i>Speciális tanulási zavaros diákok szövegértése</i>	25
Schéder Veronika: <i>Nyelvi markerek a diagnosztikában</i>	25
3. SZEKCIÓ: BEILLESZKEDÉSI, TANULÁSI, MAGATARTÁSI NEHÉZSÉG	27
Balogh Beáta: <i>Helping Hand (Segítő kéz) a Helping Hyper Activity Nurture Development projekt bemutatása</i>	28
Farcas Susana, Szabó Kinga, János Réka:	

<i>Az online zaklatás (cyber-bullying) serdülőknél. Ki válik agresszorrá? Kiből lesz áldozat?</i>	28
Nagyné Dézsi Erika, Mező Katalin:	
<i>Magatartási problémák felismerése a bölcsődében</i>	29
Petőné Honvári Jolán:	
<i>Képes vagy rá fejlesztő program</i>	30
Tömöriné Oláh Mária:	
<i>Gondolatok a kreativitásról egy vizsgálat tükrében</i>	30
Zágonyiné Nagy Szilvia:	
<i>Longikid-TSMT vizsgálati módszer és terápia bemutatása a 3 hónaptól 11 éves korú gyermekek fejlesztéséért</i>	31
Mező Katalin, Mező Ferenc:	
<i>A kreatív, produktív tanulás fejlesztése</i>	31

4. SEKCIÓ: INTÉZMÉNYEK, KUTATÁSOK A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD TERÉN

	33
Bódvai Viktorné:	
<i>Autizmus spektrumzavarral élő gyermekek nevelésének-oktatásának egy lehetséges modellje az eltérő tantervű általános iskolában</i>	34
Bernáth Krisztina, Pásztor Rita:	
<i>A speciális oktatás intézményrendszere Bihar megyében</i>	34
Ceglédi Tímea:	
<i>Hátrányos helyzetű tehetségek útja a felsőoktatásban. Szülői tényezők a reziliencia ígérete mögött</i>	35
Hegedűs Roland:	
<i>Hátrányos helyzetű óvodák nehézségei</i>	36
Kovács Edina, Bihari Zsanett:	
<i>Nyitottak-e a leendő pedagógusok az inkluzív nevelésre? A Debreceni Egyetem pedagógus hallgatóinak vizsgálata.</i>	36
Laki Ildikó:	
<i>Az Egyenlő Bánásmód Hatósága fogyatékos ügyei 2005-2018 között.</i>	37
Puskás Cristian:	
<i>Viselkedészavarral élő kamaszok szerhasználatának kialakulási modellje</i>	38

5. SEKCIÓ: A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD MULTIKULTURÁLIS, MUNKAERŐPIACI ÉS SZOCIÁLPEDAGÓGIAI VONATKOZÁSAI

	39
Barnucz Nóra, Fónay Mihály:	
<i>Mi hat az iskolai inklúzióra?</i>	40
Balász-Földi Emese:	
<i>Foglalkoztatási esélyegyenlőséget támogató HR-eszközök</i>	40
Dobos Károly:	
<i>Apák a fogyatékos gyermekek családjában – a nemzetközi kutatások tükrében</i>	41
Jókai Erika:	
<i>Munkadiagnosztikai mérések a speciális szükségletű fiatalok pályaorientációs tanácsadásban</i>	42
Karlowits-Juhász Orchidea:	
<i>Gyermekotthonban élő gyerekek példaképválasztásainak szociálpedagógiai vonatkozásai</i>	42
Kozup Sándor:	
<i>Az oktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés a fogyatékos személyeket megillető jogokban</i>	443
Lőrincz Andrea:	
<i>Védelembe vett gyermekek társadalomképének szociálpedagógiai vonatkozásai</i>	43

Nagy Judit:	
<i>Merre visz az út a jogszabályok és intézmények útvesztőjében? A sajátos nevelési igényű gyerekek helyzete a Miskolci járásban</i>	44
6. SZEKCIÓ: KUTATÁS KÖZBEN	45
Pornói Imre:	
<i>Magatartási nehézségek kezelése a XX. század első felének magyar népiskoláiban</i>	46
Tóth Norbert:	
<i>Special treatment of roma students focusing on oláh gypsy community in the segregation of Kótaj</i>	47
Csók Cintia:	
<i>Segítő szakemberek a munka világában</i>	47
Fucskó Mónika:	
<i>Az önálló életvitel keretei intézményben élő, felnőtt korú fogyatékos személyek körében</i>	48
Hrabéczy Anett:	
<i>Sajátos nevelési igényű hallgatók eredményessége és esélyegyenlősége a felsőoktatásban</i>	48
Inántsy Pap Ágnes:	
<i>Katolikus iskolák a szekularizálódó Európában. A katolikus iskolák társadalmi funkciói</i>	49
Nagygyörgyné Kerti Ibolya:	
<i>A tanulásban akadályozott gyermekek iskolai sikertelenségének okai</i>	50
Sebestyén Krisztina:	
<i>Jogszabályváltozások hatásai az idegennyelvi érettségi vizsgák eredményeire</i>	50
Varga Eszter:	
<i>A szülői beszédtempó hatása a gyermek beszédpercepciójára</i>	51

A KONFERENCIA PROGRAMJA

- 10⁰⁰ – 13⁰⁰ PLENÁRIS PROGRAM**
Helyszín: DEGYGYK, Konferencia terem
- 10⁰⁰ – 10¹⁰ MEGNYITÓ** Prof. Dr. Bálint Péter, dékán
Debreceni Egyetem Gyermekevelési és Gyógypedagógiai Kar
- 10¹⁰ – 10²⁰ KÖSZÖNTŐ** Debreceni Egyetem
- 10²⁰ – 10³⁰ KÖSZÖNTŐ** Kiss Attila - Hajdúböszörmény város polgármestere
10³⁰ – 11⁰⁰ Sztojka Attila a rendezvény védnöke, főosztályvezető megnyitó beszéde
EMMI Felzárkózási Fejlesztések Főosztálya
A FELZÁRKÓZÁS MINT KÜLÖNLEGESSÉG, KÜLÖNLEGES A FELZÁRKÓZÁS?!
- 11⁰⁰ – 12³⁰ PLENÁRIS ELŐADÁSOK**
11⁰⁰– 11³⁰ A KÖTŐDÉS JELENTŐSÉGE A DADOGÁSBAN
Prof. LAJOS Péter (PhD)
Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest
Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet
- 11³⁰– 12⁰⁰ „SZÜLŐ VAGYOK, BEFOGADTOK?”**
BATIZ Enikő (PhD)
Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
Pszichológiai és Neveléstudományok Kar, Alkalmazott Pszichológia Intézet
- 12⁰⁰– 12³⁰ A KONDUKTÍV NEVELÉS HOLISZTIKUS MODELLJE**
HORVÁTHNÉ KÁLLAY Zsófia – FEKETÉNÉ SZABÓ Éva (PhD)
Simmelweis Egyetem, Budapest
Pető András Kar, Konduktív Pedagógia Intézet
- 12³⁰ – 12⁴⁰ A Különleges Bánásmód folyóirat**
(<http://old.gyfk.unideb.hu/kulonlegesbanasmod>)
MEZŐ Ferenc (PhD), a folyóirat alapító főszerkesztője
- 12⁴⁰ – 12⁵⁰ A DEGYGYK gyógypedagógia szakos hallgatóinak bemutatója**
12⁵⁰ – 13⁰⁰ A plenáris program zárása, tájékoztató a szekció beosztásokról
- 13⁰⁰ – 14⁰⁰ EBÉD** (2 turnusban: 13⁰⁰–13³⁰; 13³⁰–14⁰⁰, az ebédjegyen lévő beosztás szerint)
13⁰⁰ Jeremy Parrott – MOZAIKON című kiállításának megnyitója
Helyszín: főépület, 6. terem
A kiállítást megnyitja: Prém Vanda művésztanár
A kiállítás helyszíne: főépület, oldalszárnyai földszinti folyosó
- 14⁰⁰ – 16³⁰ SZEKCIÓ**
Helyszín: DEGYGYK, beosztás szerint
- 16³⁰ – 17⁰⁰ A KONFERENCIA ZÁRÁSA – helyszín: a konferencia terem**
A szekcióvezetők rövid beszámolója a szekciók munkájáról

A PLENÁRIS ELŐADÓK ABSZTRAKTJAI

A KÖTŐDÉS JELENTŐSÉGE A DADOGÁSBAN

LAJOS Péter (PhD)

Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest
Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet
e-mail: lajos.peter@kre.hu

A dadogás az egyik legelterjedtebb és legsúlyosabb beszédprobléma. Gyakorisága az átlagnépességben általában 1,5-2%. Leggyakrabban a 3. életév táján jelentkezik, illetve 5-6 éves korban és a pubertás kezdetén. Nemi megoszlás tekintetében a fiúk, férfiak érintettebbek.

A dadogás mai magyarázatai között a biológiai, a pszichológiai és a tágabb szociális környezettel összefüggő tényezőket egyaránt megtalálhatjuk, s a magyarázatok jó részét tekintélyes kutatások támasztják alá. A biológiai tényezők között a genetikai, hormonális és az agyfélteke dominancia elméletei, míg a pszichológiai magyarázatok esetében a tanuláselméleti és pszichodinamikus elképzelések a legismertebbek. A pszichoanalízis kialakulása óta számos kísérlet történt a dadogás értelmezésére. Tapasztalatok szerint a dadogás összefüggésbe hozható a gyermek korai szeparációjával. A szeparáció frusztrációhoz vezet. A frusztráció hatására regresszió állhat be az énfejlődésben, amely a beszédben jelentkezik. A kötődéskutatások az utóbbi évtizedek szociális fejlődéssel foglalkozó kutatásainak gazdagon bontakozó ágát képviselik. A kutatások azt igazolják, hogy az anya-gyermek kapcsolatban kialakuló kötődés a későbbi szociális kapcsolatok és a pszichoszociális alkalmazkodás alapja, sérülése csökkenti az egyén ellenállását a pszichoszociális stresszorokkal szemben. Számos vizsgálat tárgyalja a kötődés és a pszichopatológia közötti összefüggést. Kiemelik a biztonságos anya-gyermek kapcsolat protektív szerepét. A kötődés sérülése ugyanakkor befolyásolja a személyiség fejlődését, a szociális kompetencia kialakulását, depresszióhoz, szorongásos kórképekhez, alkalmazkodási nehézségekhez vezethet. Kötődés, mint a dadogás etiológiai faktora, már több hazai és nemzetközi publikáció, kutatás látótérbe is került.

„SZÜLŐ VAGYOK. BEFOGADTOK?”

BATIZ Enikő (PhD)

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár

Pszichológia és Neveléstudományok Kar, Alkalmazott Pszichológia Intézet

e-mail: eniko.batiz@ubbcluj.ro

A speciális nevelési igényű gyerekek életének minden aspektusa (pszichés, egészségi, affektív, motivációs, szociális, gazdasági stb.) mono-, pluri- és multidiszciplináris tanulmányok, kutatócsoportok állandó fókuszában van. Fokozott figyelem kíséri a mindennapi életük minőségét és az életminőség javítása vagy legalábbis szinten tartása az Európai Unió előírások értelmében követendő szabály.

Mindezek a diagnózisok, fejlesztések, juttatások, szabályok, előírások, szakcsoportok, érdekek és érdekképviseltek között megnőtt az igény az a sajátos nevelési igényű személyt nevelő/gondozó szülők, hozzátartozók, gondviselők pszichés problémáinak feltérképezésére, ellátására, beavatkozások tervezésér és szervezésére, terápiájára. Fókuszba került ezáltal a sajátos nevelési igényű személyeket gondozók elfogadása, befogadása, integrálása, inklúziója.

A KONDUKTÍV NEVELÉS HOLISZTIKUS MODELLJE

HORVÁTHNÉ KÁLLAY Zsófia*

FEKETÉNÉ DR. SZABÓ Éva

Semmelweis Egyetem Pető András Kar, Konduktív Pedagógiai Intézet

e-mail*: horvathne_kallay.zsobia@semmelweis-univ.hu

A konduktív nevelésben alapvető elv a holisztikus megközelítés. Az ember, mint egészleges, mint teljesség, komplexitás, mint test-lélek-szellem egysége, rendszerként jelenik meg a felfogásunkban. A konduktív nevelési folyamat modellje, hatásszervezése és módszertana is ezen a nézőpontra alapszik: bárhol zavart szenved az egység, az kihat a teljes rendszerre. A központi idegrendszeri sérülést éppen a tünetek összetettsége miatt nem betegségnek, hanem tapasztalatlanságnak tartja. A motoros diszfunkció az ember cselekvéses alkalmazkodását befolyásolja, mely háttérben a tanulás módjának, útjának megváltozása áll. A koncepció fő célkitűzése ebből adódóan a tevékenységre való képesség, a feladatmegoldás módjainak megtanítása, a problémamegoldó- és az adaptív-tanulási képesség kialakítása, vagyis az ortofunkció, a funkcionálisan helyes működés.

A központi idegrendszeri sérülést elsősorban a pedagógia oldaláról közelítjük meg. A konduktív nevelés központjába elsődlegesen azokat a mínusz tüneteket állítjuk, melyek pedagógiai megközelítést igényelnek. A nevelés eszközeivel az érzelmi biztonság, az érdeklődés, a figyelem, a tanulási motiváció és az aktivitás elérésére törekszik a sikerélmények és a csoportosítás biztosításával.

A holisztikus szemléletből adódóan a nevelési folyamatban az egyes képességterületek befolyásolása egy szakember, a konduktor által történik, valamint a különböző fejlesztendő területek fejlesztése egymással összefüggésben, egymást támogatva jelenik meg. A konduktív nevelési rendszerben a nevelési folyamat metodikai egységben magában foglalja a motoros, a kommunikációs, a kognitív, a szociális képességek, az akarati és érzelmi funkciók fejlesztését. A tér, az idő, a mozgás, az érzékelés és észlelés fejlesztése egységesen az integrált nevelési program része.

A konduktív nevelés a tanulás aktív formáját hangsúlyozza, és a folyamatosságra épít. A mozgástanulásból kiindulva és a tanult mozgást folyamatosan alkalmaztatva a mozgássérült napirendjét az életkorának megfelelő tevékenységrendszerrel – önkiszolgálási, szabadidős, óvodai és iskolai élet tevékenységei – egészíti ki. Ennek humán dimenziója a kezdeményező képesség, a kötelesség- és feladattudat, az öntevékenység, a konstruktív aktivitás, a kitartás, a teherbírás, a pozitív beállítódás, a készenlét, az akarat és az intenció. A differenciálás lehetőségeivel élve, a ritmikus intendálást alkalmazva és a facilitálás különböző módjaival rávezeti a mozgássérültet az egyéni megoldásmódokra. A konduktív nevelés értelmezésében a rehabilitáció tanulás, újratanulás, a tanulás pedig újraépítés. A nevelés eredménye a szükséges belső szervezőmód kialakítása, az idegrendszer koordinációja.

A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD FOLYÓIRAT

MEZŐ Ferenc (PhD)

A Különleges Bánásmód folyóirat alapító főszerkesztője

e-mail: kb@ped.unideb.hu

A lap negyedévenként megjelenő internetes periodika, mely a különleges bánásmódot igénylő személyekkel kapcsolatban közöl kutatási beszámolókat, módszertani tanulmányokat, tematikus összefoglalókat, recenziókat, valamint aktuális híreket. A különleges bánásmódot igénylők körébe tartoznak (egymást nem kizáró módon): 1) a sajátos nevelési igényű; 2) a beilleszkedési, tanulási, magatartás nehézséggel küzdő; 3) a tehetséges gyermekek, illetve gyermekkorukban e kategóriákba sorolható felnőttek.

Interdiszciplináris jellegénél fogva a lap közzéteszi a különleges bánásmódot igénylőket általában érintő, vagy csak egy-egy speciális csoportjukra fókuszáló írásokat is, amelyek például: a pedagógia, a gyógypedagógia, a pszichológia, az orvostudomány, a gazdaságtudomány, a jogtudomány, a szociológia, a közigazgatás, a politológia, vagy egyéb területek felől reflektálnak a témára.

1. SEKCIÓ

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNY (SNI)

szekcióvezető: Dr. Pető Ildikó
DEGYGYK, Gyógypedagógiai Intézet
Helyszín: Főépület, Földszinti előadó

Idő	Előadó	Az előadás címe
14 ⁰⁰ - 14 ¹⁵	Csákány Edina	Halálfogalom kialakulásának mérése ép és speciális nevelési igényű gyerekeknél
14 ¹⁵ - 14 ³⁰	Dr. János Réka Dr. Farcas Susana Dr. Szabó Kinga	Hogyan befolyásolja az iskolai oktatás hiánya a kognitív profitot és változtatóhatóságot?
14 ³⁰ - 14 ⁴⁵	Dr. Karla Barth	Az inklúzív oktatás Romániában
14 ⁴⁵ - 15 ⁰⁰	Dr. Muntean Loredana	A hallási fogyatékos személyek zenei nevelése
15 ⁰⁰ - 15 ¹⁵	Szöginé Verba Andrea	A várva várt gyermek: Szülők érzelmi reakciói a fogyatékos tényére
15 ¹⁵ - 15 ³⁰	Takács Ilona	Inkompetencia, avagy a császár valóban meztelen? Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek oktatásának problémái egy diagnosztikus mérés tükrében
15 ³⁰ - 15 ⁴⁵	Dr. Pető Ildikó	Kisebbségek kisebbsége: a beduinok oktatása Izraelben

HALÁLFOGALOM KIALAKULÁSÁNAK MÉRÉSE ÉP ÉS SPECIÁLIS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYEREKEKNÉL

CSÁKÁNY Edina

Babes - Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár (Románia)

csedina96@gmail.com

Napjainkban a halál fogalmát tabuként kezeljük, gyakran eltitkoljuk gyermekeink elől egy közeli személy elvesztését. Nemcsak a gyerekek, de a felnőttek is elidegenedtek a halál koncepciójától, így a gyerekeknek gyakran lehetőségük sem nyílik arra, hogy egy felnőtt ember szükség esetén ismertesse velük a halál fogalmát, annak megértését és kezelési módját.

Kutatásunkban kolozsvári, marosvásárhelyi és sepsiszentgyörgyi 7 és 12 év közötti ép és speciális nevelési igényű (SNI) gyerekek vettek részt. A felmérést a CLDQ – Élet és halálfogalom kérdőívvel, a CDAS- Halálszorongás kérdőívvel, a SECQ – Szocio-emocionális kompetencia kérdőívvel, valamint Piaget mennyiség megmaradást vizsgáló műveleti próbával végeztük.

Feltételeztük, hogy szignifikáns együttjárások mutathatók ki a vizsgált gyerekek halálfogalmi szintje, mennyiség megmaradás megléte, a gyerekek szocio-emocionális képességeinek szintje és halálszorongás szintje között. Feltételezésünk szerint szignifikáns különbség mutatható ki az értelmi akadályozott és az ép gyerekek halálfogalma, halálszorongása és szocio-emocionális képességei között.

HOGYAN BEFOLYÁSOLJA AZ ISKOLAI OKTATÁS HIÁNYA A KOGNITÍV PROFITOT ÉS VÁLTOZTATHATÓSÁGOT?

JÁNOS Réka* (PhD)

FARCAS Susana (PhD)

SZABÓ Kinga (PhD)

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pszichológia és Neveléstudományok Kar, Kolozsvár (Románia)

e-mail*: reka.janos@ubbcluj.ro

Az iskolai sikerességet előrejelző tesztek nagy többsége azokra az intelligencia elméletekre támaszkodik, melyek ennek a genetikai meghatározottságát és változtathatatlanságát bizonygatják. Az alternatív mérések, a kognitív rendszer átstrukturálhatóságát hangsúlyozó elméletekre alapoznak, és az intellektuális működés egy sokkal dinamikusabb mérését alkalmazzák, három szakaszban. A preteszt lehetőséget nyújt az aktuális intellektuális működés feltérképezésére, a tanítási, meditációs szakaszban azon ismeretek közvetítése történik meg, melyek szükséges a megoldáshoz, a posztteszt pedig lehetőséget biztosít a kognitív profit megállapítására. A dinamikus felmérés olyan aktív tanulási folyamatokat foglal magába, melyek a gyermek észlelési, tanulási, gondolkodási és probléma megoldási folyamatainak összességét ragadja meg. Maga a folyamat az egyén kognitív működésének módosítását illetve a tanulási és probléma megoldási mintákban megfigyelt változások megfigyelését teszi lehetővé a felmérési kontextus keretein belül

Kutatásunkban két csoportot hasonlítottunk össze, dinamikus mérési paradigmát alkalmazva. A viszonyítási csoportot normál iskolába járó gyerekek, míg a kísérleti csoportot beiskolázatlan gyerekek alkották. Kolozsvár mellett létezik egy Patarét nevű hely, ahol főként roma nemzetiségű emberek élnek és a szemétdomb kincsei után kutatva próbálnak túlélni. Sok gyerek él itt, akik nem

járnak iskolába. Azért tartottuk érdekesnek ezen gyerekek felmérését, mivel kognitív működésüket semmilyen formális oktatási rendszer nem befolyásolta. Eredményeink értelmében, a mediálás által aktivált legközelebbi fejlődési zóna szignifikáns változást eredményezett a pataréti gyermekek esetében is az analógiás gondolkodás terén, amint ezt a pre- és posztteszten elért öszpontszámok összehasonlítása mutatja. ($t=-9,1$; $p<0,01$). Nem sikerült igazolnunk azonban azt, hogy a kognitív profit – a transzferhányados egyforma lenne a két csoportban, azaz a már beiskolázott gyerekek jobban profitáltak a segítségből, mint a nem iskolázott gyerekek. Következtetéseink értelmében a dinamikus eljárás alkalmas a gyermekek legközelebbi fejlődési zónájának aktiválására. Bár a pataréti gyermekek szignifikánsan jobban teljesítettek a beavatkozást követően önmagukhoz képest, mégsem tudtak annyit profitálni ebből, mint a beiskolázott gyermekek.

A VÁRVA VÁRT GYERMEK: SZÜLŐK ÉRZELMI REAKCIÓI A FOGYATÉKOSSÁG TÉNYÉRE

SZÖGINÉ VERBA Andrea

Szegedi Szakképzési Centrum József Attila Általános Iskolája és Szakiskolája

e-mail: andrea.verba@rental-solution.com

Gyermekvárás, áldott állapot... A legcsodálatosabb érzés, amit egy nő átélhet, hogy édesanyává válik. Minden férfiben és nőben, akik igazán vágnak arra, hogy saját gyermekük legyen, hogy szülők lehessenek, megfogalmazódnak tervek és elvárások a gyermek jövőjét illetően. Amikor egy család gyermeket vár, a szülőket és hozzátartozókat boldogság tölti el, mindenki álmokat sző a kis jövevényről. A lehető legjobb tulajdonságokkal ruházzák fel álmaikban, a legjobb iskolákba „küldik”, és sikeres, boldog életet képzelnek el számára. De mi történik akkor, ha a várva várt gyermek mégsem olyan lesz, mint aki álmaikban megszületett? Ha minden előjel nélkül vagy akár előre sejtetően testi, értelmi vagy halmozott fogyatékossgal jön világra? Előadásomban arról kívánok beszélni, miként reagálnak a szülők, családok, illetve a tágabb környezetüket alkotó hozzátartozók, barátok és ismerősök arra a tényre, ha egy családba fogyatékos gyermek születik. Betekintést szeretnék nyújtani arról, hogyan élnek meg ezen családok a társadalom fogyatékossgára adott pozitív vagy negatív reakcióit, melyekkel nap mint nap szembesülnek életük során, illetve hogyan ítélik meg a magyarországi szociális ellátó rendszer működését, milyen segítséget kapnak mindennapi küzdelmeikhez, hogyan látják gyermekük és saját maguk jövőjét. Ezek a szülők ugyanazon gyászfolyamaton mennek keresztül, mint azok, akiket a halál választ el szeretetüktől. A hónapokig várt álombéli kis herceg vagy hercegnő helyett egy fogyatékos gyermek világra jövevele talán még nagyobb veszteség, hiszen ez a gyermek él, a szülő „nem érezhet” gyászt, erről a kis ártatlan jövevényről gondoskodni kell, szeretni „kell” őt, hiszen az ő húsa, az ő vére. Nincs idő és lehetőség igazán megélni a fájdalmat, a gyászt, búcsút venni, eltemetni. A téma feldolgozásánál magyarországi és külföldi szakirodalmi kutatásaimra támaszkodtam, valamint érintett szülőkkel mélyinterjúkat készítettem, melyek során az édesanyák rendkívül őszintén és nyíltan beszéltek örömeikről, bánatukról, küzdelmeikről.

INKOMPETENCIA, AVAGY A CSÁSZÁR VALÓBAN MEZTELEN?

Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek oktatásának problémái egy diagnosztikus mérés tükrében

TAKÁCS Iona

Csillagfürt Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelést-Oktatást Végző Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Ózd (Magyarország)

e-mail: csillagfurtegyimi@gmail.com

Az előadás az enyhe értelmi fogyatékos gyermekeket oktató szegregált gyógypedagógiai intézményekben körülbelül 10 éve jelentkező, és mára akuttá váló problémák tüneteivel, azok vélhető okaival és mind súlyosabbá váló következményeivel foglalkozik. Abszolút autentikus forrásból táplálkozik, hiszen a gyakorló gyógypedagógusok tapasztalataira, az intézmény által kidolgozott mérőrendszerre és a mérések eredményeire épít.

A tünetegyüttes három nagy problémakörbe tömöríthető, melyek mindegyike megfogalmazható egy-egy kérdésként. A kérdések a mérések eredményeiből kristályosodtak ki, és az előadás gerincét is ezek alkotják: 1) Mivel magyarázható az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek populációjának drasztikus csökkenése? 2) Kompatibilis-e az érvényben lévő tanterv tananyag- és követelményrendszerére épülő oktatás a szegregált intézményekben jelenleg oktatott tanulók pszichés jellemzőivel? 3) Milyen új, kutatásokra alapozott tantervre és a fejlesztést hatékonyan szolgáló, a gyakorló gyógypedagógusok által tesztelt metodikára van szükségünk?

Az előadásnak nem titkolt célja kideríteni, hogy az általunk megélt szakmai valóság mennyiben mutat átfedést a hallgatóság tapasztalataival.

KISEBBSÉGEK KISEBBSÉGE: A BEDUINOK OKTATÁSA IZRAELBEN

PETŐ Ildikó (PhD)

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (Magyarország)

e-mail: peto.ildiko.08@gmail.com

Izrael misztikus és időnként ijesztő a nem Izraelben élők számára. A nagyon erősen jelen lévő legnagyobb háromféle vallás miatt nem csak a társadalma és a mindennapok nagyon összetettek, de az oktatási rendszere. A társadalom sokszínűsége erős lenyomatot hagyott az oktatáson, ezen belül a fogyatékos tanulók ellátásán is.

Az előadás témája az izraeli speciális oktatással, azon belül is a leghátrányosabb helyzetben lévő csoport, a beduin tanulók gyógypedagógiai ellátásának a múltja és a jelenlegi helyzete.

Ma a beduinok adják a Negev lakosságának a harmadát (210.000 fő), akik napjainkban többnyire már nem nomád életformát folytató népcsoport. Az elmúlt évtizedekben folyamatosan tértek át a félig nomád életformáról az állandó lakóhelyeken élésre. Mintegy 120.000 beduin már hivatalos településen él: hét városban (a legnagyobb város Rahat, közel 80.000 lakossal) és 11 kisvárosban. Ezeknek a településeknek a kialakulása az 1960-as években kezdődött. Kb. 90 ezren élnek ismeretlen falvakban és táborokban, ami már önmagában is komoly nehézségek elé állítja az izraeli oktatáspolitikát.

Az előadás áttekinti a beduinok társadalmon belüli helyzetének a változását az elmúlt 60-70 évben, az első iskola beindításának a körülményeit, a nem fogyatékos beduin tanulók iskolai eredményességét, továbbtanulási lehetőségeit és jellemzőit. Az oktatási rendszer működésének a megértéséhez elengedhetetlen, hogy megismerjük a speciális, elsősorban beduin iskolákban dolgozó pedagógusok képzését és munkába állásának a jellemzőit.

2. SZEKCIÓ

LOGOPÉDIAI, NYELVI, NYELVÉSZETI KUTATÁSOK

szekcióvezető: Dr. Schéder Veronika
DEGYGYK, Gyógypedagógiai Intézet
Helyszín: Főépület I.emelet, Emeleti előadó

Idő	Előadó	Az előadás címe
14 ⁰⁰ - 14 ¹⁵	Farkas Katalin	A PROMPT terápia alkalmazhatósága a sajátos nevelési igényű gyermekek logopédiai ellátásában
14 ¹⁵ - 14 ³⁰	Dr. H. Tóth István CSc.	A mesemorfológia és a tehetséggondozás problémája
14 ³⁰ - 14 ⁴⁵	Ilyésné Vadai Erika	A nyelvlökéses nyelés terápiaja
14 ⁴⁵ - 15 ⁰⁰	Dr. Nemes Magdolna	A gyógypedagógiai szaknyelvoktatás kihívásai és lehetőségei a Debreceni Egyetemen
15 ⁰⁰ - 15 ¹⁵	Dr. Orbán Réka	Speciális tanulási zavarral küzdő diákok szövegértése
15 ¹⁵ - 15 ³⁰	Dr. Schéder Veronika	Nyelvi markerek a diagnosztikában

A PROMPT TERÁPIA ALKALMAZHATÓSÁGA A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK LOGOPÉDIAI ELLÁTÁSÁBAN

FARKAS Katalin

Benedek Elek Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola – Budapest, XX. kerület (Magyarország)

e-mail: katica.farkas@gmail.com

Az 1970-es években Deborah Hayden amerikai logopédus azonosított olyan izomcsoportokat az arcon, amelye(ke)t taktilis úton stimulálva egy bizonyos hang pontos artikulációja idézhető elő. A „Prompt for Restructuring Oral Muscular Phonetic Targets” (röviden: PROMPT) úgy jellemezhető, mint egy tapintással megalapozott érzékelő-motoros, kognitív-nyelvi modell és megközelítés. A PROMPT terápia során alkalmazott jelek középpontjában a beszédmozgások különböző osztályai vannak, és a beszédkésztetés számos szintjére alkalmazható a fonémák szintjétől a mondatok szintjéig.

A PROMPT filozófiája szerint a kommunikációs zavarokra sokrétű megközelítéssel kell tekinteni. A PROMPT keretrendszere azt mutatja be, hogy a beszédkésztetés több ok miatt is megakadhat. Ezek alapján a terapeuta feladata, hogy minden területet (kognitív, szociális, magatartási, szenzoros-motoros, fizikai és nyelvi) feltérképezzen és megtalálja a kliens erősségeit, hogy minél sikeresebben tudjon kommunikálni. Ennek alapján elmondható, hogy bármilyen ok miatt kapott egy gyermek sajátos nevelési igényű besorolást, a PROMPT terápia holisztikus szemléletének köszönhetően globálisan fejleszthető a kommunikáció esetükben.

A PROMPT multidimenzionális megközelítés nemcsak fizikai-szenzoros aspektusból tekint a beszéd produkciós zavarokra, hanem kognitív-nyelvi és szociális-érzelmi területeket is magában foglalja. Így a terápia során mindhárom területre fejlesztő hatással van az auditív és vizuális funkciók mellett taktilis információkat is felhasználó beszédmotoros működés támogatása.

A PROMPT terápia többféle kórkép esetén is nagyon hatékonyan alkalmazható már egészen kicsi kortól akár a felnőtt populációig. Nemzetközi kutatásokban főként a megkésett beszédfejlődés, a nyelvi zavar, az autizmus spektrumzavar és a CP jelenik meg, de ezeken kívül gyakran olvashatjuk idegrendszeri sérülések, genetikai szindrómák és afázia kezelésére alkalmazott komplex logopédiai terápiaként is. Az előadás során szeretném bemutatni a PROMPT nyújtotta lehetőségeket a nemzetközi tapasztalatok tükrében. Ezeken keresztül, valamint saját gyakorlati tapasztalataim alapján feltárni annak lehetőségét, hogy ez a terápia hogyan is illeszkedhet a hazai logopédiai terápiák közé.

A MESEMORFOLÓGIA ÉS A TEHETSÉGGONDOZÁS PROBLÉMÁJA**H. TÓTH István (PhD)**

Károly Egyetem Filozófiai Fakultása, Prága (Csehország)

NovoSchool, Budapest

e-mail: david228@freemail.hu; moszkva228@gmail.com

Szekció-előadásom középpontjába az irodalompedagógiában megvalósítható meseértésre nevelést állítom, mégpedig két rendezőelvre tekintettel: a mesemorfológia értékeinek és a tehetséggondozás lehetőségeinek a kapcsolódási pontjaira. A kérdés éppen ez: megvalósítható-e a mesemorfológia és a tehetséggondozás összekapcsolása? Elégé felkészülten, tudatosan közelít-e az irodalomtanítási gyakorlat a mesék öntörvényű világához? Kellő meseértő biztonságot teremtő-e a pedagógusok szemlélete a mesékről? Tesznek-e fel kérdéseket a mesékkal kapcsolatban a tanítók és a tanárok, valamint a gyermekek önmaguknak és másoknak?

Az irodalomoktatás cselekedtető, nem csupán befogadásra készítő megoldásai az alkotó utánpótlás lehetőségét teremthetik meg a sajátos meseértés- és fogalmazástanítási eljárással. A mese és a dramatizálás kapcsolatát lényegét így látom: a történet megjelenítéséhez, a cselekmény sikeres előadásához, a meggyőző játékhoz emlékezet, fantázia, beszédkészség kell, továbbá hallás, látás, mozgás, valamint jól működő szociális képesség is – ez mind-mind a tehetséggondozás egy-egy szegmensét kínálja. Egy-egy mese megjelenítése, dramatizálása a szövegértelmezés komplex módját jelenti. A tanulók megfigyelhetik az események menetét, elemezhetik a szereplők tulajdonságait, összehasonlíthatják a meseidőt és a valóságos világ időrendjét, beszélhetnek a mesevilág titokzatos helyszíneiről, értelmezhetik a meseszámokat, tanulmányozhatják a mesemondók különleges hangulatú, zamátú kifejezéseit, számba vehetik a hősöket segítő/elbuktató, illetőleg győzelemre juttató próbatételeket. A próbatételek felidézése, eljátszása, adaptálása sok-sok hangulatos percet szerezhet gyermeknek és nevelőnek egyaránt.

A mesékre általánosan jellemző a cselekvéssor, ezeknek az elemeit a mesekutató Propp funkcióknak nevezi (Propp 1975). A cselekvéselemek időbeli egymásutánosságának, variációsorozatának eredményeképp, az ok-okozati összefüggés alapján a funkciósor tagjai logikai, valamint művészi szempontból nézve különféle kapcsolatokat létesítenek. Propp 31 funkciót állapított meg jellemző cselekvéseként, így hozta létre a lineáris funkciósort, ahol a cselekvések időbeli egymásutánosságában ok-okozati összefüggés érvényesül. Ezt, a Propp-féle funkciósort Voigt Vilmos tanulmányából (Voigt 1972) emeltem át a meseértés-kutatásaimba, továbbá a témával, vagyis a mese sokszínű világával foglalkozó dolgozatomba is (H. Tóth 1994) és a kandidátusi értekezésemben (H. Tóth 1997), valamint a meseértés-fejlesztéssel foglalkozó taneszközömbe (H. Tóth 1995, 1996, 2018).

Szándékaim szerint feltárom a szekció hallgatósága előtt azt, hogyan vélekedem a tehetséggondozásra is figyelemmel a mese, a mesefeldolgozás és a meseértelmezés sokféleségének harmonikus kapcsolatáról. Következésképpen rámutatok azokra a lényeges elemekre, amelyeket megkerülhetetlennek tartok alkalmazott nyelvészként – a tehetséggondozásról meg nem feledkezve – a meseértelmezés fontosságáról, valamint közlöm ama szakirodalmi forrásokat, amelyek a magam szemszögéből nézve hasznosak lehetnek a mindennapi irodalomtanítási gyakorlatban a meseértés minél értelmesebbé tételében.

A NYELVLÖKÉSES NYELÉS TERÁPIÁJA

ILYÉSNÉ VADAI Erika

Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (Magyarország)
e-mail: ilyesnevadaierika@gmail.com

A nyelvlökéses nyelvés csecsemő- és kisgyermekkorban természetes működési folyamatnak tekinthető, a csecsemő táplálkozását biztosító koordinált mozgás. Ez a nyelésmód ideális esetben az idegrendszer fejlődésével fokozatosan leépül és átadja helyét a szabályos nyelvésnek. A folyamat a vegyes fogazat kialakulásáig általában végbemegy, előfordul azonban, hogy ez az infantilis nyelvés a gyermek öt éves kora után is megmarad, amely ekkor már kórosnak tekinthető. Helyes nyelvésnél az arc, ajak és nyelv izmai megfelelően, harmonikusan működnek. A nyelvlökéses nyelvésnél helytelen, gyenge az izomműködés, az arc, az ajkak izomzatában együttmozgások vagy túlmozgások figyelhetők meg. Az ennek hátterében meghúzódó táplálási sajátosságok, cumizás, ujjszopás, és más szájtéri szokások hosszú ideig tartó fennállása gátolja a szabályos fogazat és a megfelelő izomtónus kialakulását.

Nyelvlökéses nyelvésnél a fogak nem záródnak megfelelően, a nyelv kicsúszik a fogak közé. A különböző fogrendellenességek jellegzetes beszédhibával is társulhatnak, általában a t, d, l, n, sz, z, c, s, zs, cs, ty, gy, ny hangok interdentális vagy addentális képzése figyelhető meg. Naponta kb. 1500-2000 alkalommal nyelvünk, mely alvás közben is megtörténik legalább 50-100 alkalommal, ezáltal a nyelv fogakra gyakorolt nyomóereje jelentős hatású.

Az előadásban bemutatásra kerül, hogy milyen szerepe van a logopédusnak a beszédbeli tünetek mellett a helyes nyelvés, a nyelv nyugalmi helyzetét kialakító, automatizáló folyamatban, illetve hogyan járulhat hozzá a megfelelő működés kialakításához, spontán használatához a terápiás folyamat során.

A GYÓGYPEDAGÓGIAI SZAKNYELVOKTATÁS KIHÍVÁSAI ÉS LEHETŐSÉGEI A DEBRECENI EGYETEMEN

NEMES Magdolna (PHD)

Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (Magyarország)
e-mail: nemesm@ped.unideb.hu

A Debreceni Egyetem pedagógusképző karán három éve van lehetőségük a hallgatóknak idegen nyelvű (elsősorban angol, másodsorban német) szakszöveg-olvasás órát hallgatni. Ebbe a folyamatba kapcsolódott be 2017 őszén a gyógypedagógiai szaknyelv. A kurzus célja, hogy a hallgatók megismerjék a szakterületük angol/német nyelvű irodalmának olvasáshoz szükséges alapvető szókincset, és képessé váljanak szakirodalmi szövegek, tanulmányok önálló feldolgozására. A félév során a hallgatók önállóan is keresnek szakmai érdeklődésükhöz kapcsolódó tanulmányokat, melyekről a csoportban beszámolnak.

Az órát a szabadon választható tárgyak keretében vehetik fel az első éves hallgatók, az órára jelentkezés feltétele a középfokú nyelvtudás. Kötelező tárgyként nyelvi érettségivel vehetik fel a tárgyat a hallgatók. A félév során a hallgatók általános tájékoztatást kapnak a tudományos szövegek sajátosságairól (stílus, szókincs stb.), majd az adott szakterület szövegeinek közös feldolgozása zajlik. Az egyre hosszabb és terjedelmesebb írások feldolgozása során a hallgatók szókincse folyamatosan bővül, nyelvi kompetenciája fejlődik. A szövegek olvasásával és fordításával párhuzamosan a diákok glosszáriumot is készítenek. A szakszövegek többszörösen összetett

mondatainak fordítása külön megbeszélést és gyakorlást igényel. A terminológiai problémák külön figyelmet igényelnek, pl. *mainstream school*, *self-help skills*, *residential care centre*, *social risk*, *educational journey*. Az órákat videók és külföldi vendégoktatók, hallgatók előadásai teszik változatossá.

A félévet szókinceszt, valamint egy tanulmány fordítása zárja, melyet a hallgatók a közös feldolgozást követően önállóan készítenek el. A hallgatók egyénileg fordítanak, de együtt kell működniük társaikkal. A legjobb fordítások a Különleges bánásmód online folyóiratban jelennek meg, a szerzők engedélyével. Az előadás a szaknyelv-oktatás felépítését, nehézségeit és az eddigi tapasztalatokat, jó gyakorlatokat mutatja be.

SPECIÁLIS TANULÁSI ZAVAROS DIÁKOK SZÖVEGÉRTÉSE

ORBÁN Réka (PhD)

Babes-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar Alkalmazott Pszichológia Intézet, Kolozsvár (Románia)

e-mail: reka.orban@ubbcluj.ro

Az olvasás, és annak végső célja, az olvasottak megértése bonyolult, multidimenzionális folyamat (Waldron, 2012). A sikeres szöveg megértéshez a következő alacsonyabb és magasabbrendű kognitív folyamatok szükségesek: dekódolás, folyékony olvasás és szókinces valamint a memória, figyelem, felismerés, előrevetítés, bizonyítás, automatikus javítás, kivitelezés (Khera, 2013). A gyengén olvasók profilja nem egységes, változatos mintázatot mutatnak, és a megalapozó képességek diszharmonikus fejlődése különbözőképpen befolyásolja az olvasási képesség fejlődését és az érintettek olvasási teljesítményét (Kendeou, Broek, Helder, Karlsson, 2014). Az olvasás, mint szabadidős tevékenység, motivált gyakorlást jelent, egyre folyékonyabban és jobban olvas, a háttértudás bűvül, a lexikai reprezentáció gazdagabb (Willingham, 2017).

Jelen kutatásunk kérdései: hogyan befolyásolja az olvasási motiváció valamint a szövegtípus az olvasottak megértését.

NYELVI MARKEREK A DIAGNOSZTIKÁBAN

SCHÉDER Veronika (PhD)

Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Gyógynevelési Kar (Magyarország)

e-mail: veronika.scheder@ped.unideb.hu

Nyelvhasználatunk, különösen spontán beszédünk sok mindent elárul rólunk. Pusztán a hangunk akusztikai paraméterei alapján nagy találati aránnyal azonosítható nemünk, életkorunk, az, hogy melyik tájegységről származunk, de egyes kutatások szerint még a foglalkozásunk, illetőleg az aktuális érzelmi/pszichés állapotunk is jó eséllyel kikövetkeztethető. Mivel mindannyian egyedi artikulációs bázissal rendelkezünk, a kriminalisztikai nyelvészetben – az igazságszolgáltatás részéről változó megítéléssel és elfogadottsággal ugyan, de – ún. hanglenyomatokat is használnak a személyazonosításban. Ha ehhez hozzáadjuk mondanivalónk tartalmi sajátosságait (egyedi szófordulatainkat, bizonyos lexikai egységek előnyben részesítését másokkal szemben, illetőleg mondat- és szövegszerkesztésünk jellemző grammatikai jegyeit), további információkat árulunk el személyiségünkről. Az elmondottakból részben már következik, hogy bármilyen testi, lelki, mentális történés (változás) is nyomot hagy a beszédünkben. A nyelvtudományban főként a

fonetikusok és a pszicholingvisták foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel. Kutatásaik célja, hogy megfelelő beszédatbázisokat hozzanak létre, amelyek elemzése után informatikus szakemberekkel együttműködve korszerű beszéddiagnosztikai rendszereket, alkalmazásokat lehet kialakítani, megkönnyítve ezzel az egészségügyben, segítő szakmákban dolgozók diagnosztikai munkáját. Előadásomban ezekről a fonetikai és pszicholingvisztikai kutatásokról, módszereikről, eredményeikről szeretnék beszámolni, hogy rávilágítsak, milyen fontos adalékokkal járulhatnak hozzá a nyelvészeti kutatások a logopédusok, klinikai nyelvészek, orvosok munkájához.

3. SZEKCIÓ

BEILLESZKEDÉSI, TANULÁSI, MAGATARTÁSI NEHÉZSÉG

szekcióvezető: Dr. Mező Katalin
DEGYGYK, Gyógypedagógiai Intézet
Helyszín: Konferencia terem

Idő	Előadó	Az előadás címe
14 ⁰⁰ - 14 ¹⁵	Balogh Beáta	Helping Hand (Segítő kéz) a Helping Hyper Activity Nurture Development projekt bemutatása
14 ¹⁵ - 14 ³⁰	Dr. Farcas Susana Dr. Szabó Kinga Dr. János Réka	Az online zaklatás (Cyber-bullying) serdülőknél. Ki válik agresszorral? Kiből lesz áldozat?
14 ³⁰ - 14 ⁴⁵	Nagyné Dézsi Erika Dr. Mező Katalin	Magatartási problémák felismerése a bölcsődében
14 ⁴⁵ - 15 ⁰⁰	Petőné Honvári Jolán	Képes Vagy Rá fejlesztő program
15 ⁰⁰ - 15 ¹⁵	Tömöriné Oláh Mária	Gondolatok a kreativitásról egy vizsgálat tükrében
15 ¹⁵ - 15 ³⁰	Zágonyiné Nagy Szilvia	LongiKid-TSMT vizsgálati módszer és terápia bemutatása a 3 hónapostól 11 éves korú gyermekek fejlesztéséért
15 ³⁰ - 15 ⁴⁵	Dr. Mező Katalin Dr. Mező Ferenc	A kreatív, produktív tanulás fejlesztése

HELPING HAND (SEGÍTŐ KÉZ) A HELPING HYPER ACTIVITY NURTURE DEVELOPMENT PROJEKT BEMUTATÁSA

BALOGH Beáta

Debreceni Egyetem Gyakorló Óvodája

e-mail cím: balogh@ped.unideb.hu

A hiperaktív/figyelemhiányos zavarral küzdő gyermekek nevelése nagy kihívást jelent a pedagógusok és a szülők számára. Fontos, hogy ezeket a problémákat betudjuk azonosítani, megtudjuk különböztetni egymástól a megfelelő nevelési, oktatási folyamat megválasztásához. A projekt létrejöttét és az óvodánk bekapcsolódását az a cél vezérelte, hogy minél mélyebben megismerjük és megértsük az ADHD-s gyermekek viselkedését, ezáltal esettanulmányok és megfigyelések elemzésével összeállítsunk egy módszertani segítséget a gyermek nevelésében résztvevők számára. Kiemelten foglalkozunk a szemléletformálás, ismeretbővítés tartalmi elemeivel, ami megalapozza a megfelelő nevelési stratégiák megválasztását, hatékony alkalmazását. Feladatként vállaltuk két kézikönyv elkészítését. A pedagógusok részére készülő kézikönyv tartalmi elemei a cél, ismeretbővítés, attitűdformálás, ismeretfejlesztés kidolgozása. A cél megfogalmazása árulkodik a hosszú távú elkötelezettségünkről: Olyan tudással és eszközökkel ellátni a pedagógusokat, amelyekkel hatékonyan képesek a gyermekek társas, érzelmi és/vagy magatartásbeli fejlődési igényeit támogatni. A szülők számára készülő kézikönyv célja: A viselkedés és a háttérben álló okok megértésének támogatása, a fejlődésről és nevelésről az ismeretek bemutatása, gyakorlatok, praktikák ismertetése a mindennapi élet területéről, annak érdekében, hogy a gyermekek sikeresek legyenek a közösségben, később az iskolában és az életben.

Előadásom célja a pályázat bemutatása, a megvalósítás folyamatának és módszereinek ismertetése, a tartalmi elemek ismertetésével a résztvevők érdeklődésének felkeltése a témában.

AZ ONLINE ZAKLATÁS (CYBER-BULLYING) SERDÜLŐKNÉL. KI VÁLIK AGRESSZORRÁ? KIBŐL LESZ ÁLDOZAT?

FARCAS Susana* (PhD),

SZABÓ Kinga(PhD),

JÁNOS Réka (PhD),

Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pszichológia és Neveléstudományok Kar, Alkalmazott Pszichológia Intézet (Románia)

e-mail*: susana.farcas@ubbcluj.ro

Célok: Az online zaklatás (cyber-bullying), mint az agresszió egyik fajtája egyre gyakoribb jelenséggé vált. Miért van az, hogy olyan sok serdülő potenciálisan ártalmas és/vagy antiszociális magatartással jellemezhető? A jelen kutatás célja az áldozat és agresszor szerepek személyiség-tényezői közötti különbségek vizsgálata az online térben történő zaklatás során serdülőknél. Továbbá vizsgáljuk a nemek közötti személyiségbeli különbségeket, ami a zaklatáshoz vagy áldozattá váláshoz vezethet. *Résztvevők:* A kutatásban (N=224) 14-18 év közötti serdülő vett részt, IX-XII. osztályos diákok. Nemi eloszlás szempontjából többségében nők: 68,8 % (N=154), és 31,3% férfiak (N=70), átlagéletkoruk M(SD)=16,65(1.07). *Felhasznált eszközök:* az online zaklatást

mérő Dan Olweus (2007) kutatása alapján adaptált cyberbullying kérdőív, HEXACO-PI-R személyiségleltár.

Eredmények: A vizsgált mintából 45,1% cyber áldozat (N=101) az önbeszámolóók alapján, ebből 73,3% nő (N=74), továbbá a kitöltők közül 26,8% cyber agresszor (N=60), amiből 55,5% nő (33). Független mintás t próbával vizsgáltuk a csoportok közötti különbségeket. Az agresszorok és nem agresszorok között statisztikailag szignifikáns különbséget találtunk a következő személyiségvonások és alsókálák mentén: extravertió, ahol az agresszorok magasabb pontszámot értek el, továbbá a barátságosság, nyitottság, őszinteség, igazságosság, önzőség/elkerülés, szorongás, kedvesség, esztétika terén találtunk szignifikáns különbséget, ahol az agresszorok alacsonyabb pontszámot értek el. Ami a nemek közötti különbséget illeti, az agresszor nőkre nagyobb mértékben jellemző az extravertió, szociabilitás és élénkség, továbbá kevésbé jellemző rájuk a barátságosság, nyitottság, őszinteség, önzőség/elkerülés, rugalmasság, esztétika. Az áldozatok és nem áldozatok között a következő személyiségvonások és alsókálák mentén találtunk különbséget: a barátságosság, igazságosság, szerénység, rugalmasság területén, az áldozatok szignifikánsan alacsonyabb pontszámot értek el. Nemek között is találtunk szignifikáns különbséget: azok a nők, akik áldozatok voltak, alacsonyabb szerénységről számoltak be. A férfi áldozatok alacsonyabb pontszámot értek el a barátságosság, igazságosság, türelem területén.

Következtetés: Amennyiben, egy serdülő esetén az ezrovertiio magas szintje, nem társul barátságossággal, nyitottsággal, őszinteséggel, könnyen cyber agresszióhoz vezethet.

MAGATARTÁSI PROBLÉMÁK FELISMERÉSE A BÖLCSŐDÉBEN

NAGYNÉ DÉZSI Erika

DMJV Egyesített Bölcsődei Intézménye (Magyarország)

MEZŐ Katalin (PhD)

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógynevelési Kar (Magyarország)

e-mail: mezo.katalin@ped.unideb.hu

Az előadás a magatartási problémákkal, a magatartási problémák korai (0-3 éves korban megjelenő) jegyeinek felismerésével foglalkozik. Az elméleti bevezetésben megjelennek a gyermeki személyiségfejlődéssel, a magatartási problémák kialakulásának lehetséges okaival és a csecsemő- és kisgyermekkor fő jellemzőivel foglalkozó szakirodalmi hátterek (Eigner, 2015; Vetró, 2013; Kulcsár, 2006). Majd egy, a Debrecen Megyei Jogú Város (továbbiakban DMJV) Egyesített Bölcsődei Intézménye kisgyermeknevelői körében végzett kérdőíves vizsgálat (N=180) eredményeiről számolunk be. A kutatásunkban a kisgyermeknevelők tapasztalatainak feldolgozásával a magatartási problémák korai, bölcsődében megjelenő jegyeinek összegyűjtésére vállalkoztunk, mely hozzájárulhat a korai azonosításon túl a megelőzési és kezelési módszerek kidolgozásához.

A bemutatásra kerülő pilot kutatás alapul szolgál, egy nagyobb, reprezentatívabb mintán alapuló vizsgálatához, melynek eredményeként törekszünk egy, „*A magatartási problémák előjelzői a bölcsődei nevelés időszakában*” viselkedésléltár összeállítására, mely elősegítheti a magatartási problémák koragyermekkorai azonosítását.

KÉPES VAGY RÁ FEJLESZTŐ PROGRAM

PETŐNÉ HONVÁRI Jolán

Képes Vagy Rá Fejlesztőház (Magyarország)

e-mail: hadzsjoli@gmail.com

A program üzenete: minden gyermek képes tanulni és minden gyermek képes értelmi és érzelmi képességeinek optimális kibontakoztatására. A pozitív pedagógiai gyakorlat akkor igazán hatékony, ha egyesíti magában a kognitív megközelítést a kompetenciafejlesztési módszerekkel. A pozitív pedagógiai gyakorlatban a pozitív kompetenciákat, személyiségjegyeket és önismeretet célozzák, és nem a problémákkal, hibákkal foglalkoznak (Hamvai és Pikó, 2008). A pozitív pszichológia képviselői szerint a tudás gyökerei nem keserűek, hanem édesek, különösen akkor, ha az iskola képes flow élményhez juttatni a tanulókat (Csíkszentmihályi, 2001). Achor kutatásaiban bizonyította, hogy az agy pozitív állapotban 31%-kal termékenyebb, mint negatív vagy stresszes állapotban. A coaching technikák alkalmazásával speciális irányított kérdések segítségével a gyermek felismeri saját erőforrásait, rátalál a megoldásokra.

A Képes vagy rá fejlesztő program hat területre terjed ki, amelyek egymásba fonódása, együttes gyakorlása fejleszti azokat a kognitív, emocionális, szociális képességeket, amelyek az iskolára való hatékony felkészítést és beilleszkedést segítik. Ezek a területek a következők: akusztikus észlelés, vizuális észlelés, testséma, tér és időészlelés, érzelmi képesség, kommunikációs képesség. A program alkalmas a már iskolás gyerekek fejlesztésére is. A program célja: olyan holisztikus szemléletet átadása, aminek segítségével cselekvő, gondolkodó, helyes megküzdési stratégiákat megismerő, kellő önismerettel rendelkező gyermekek nevelkednek. A program kiegészül a PISZE- Pozitív Identitású Szülői Est programmal. A tíz hónapos programsorozat során havi egy alkalommal kötetlen beszélgetőkört megrendezésére is sor kerül. Itt olyan gyakorlati ismeretet nyújtunk, amit a szülők a mindennapi életben tudnak alkalmazni. A program során alkalmazott főbb módszerek: pozitív pszichológiai és pedagógiai szemlélet, coaching technikák, Meixner módszer, GMP. A program célcsoportja: óvodások, alsó tagozatos gyerekek.

GONDOLATOK A KREATIVITÁSRÓL EGY VIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

TÖMÖRINÉ OLÁH Mária

Debreceni Egyetem Gyakorló Óvodája

e-mail: tomorine@ped.unideb.hu

Az előadásban a kreativitást, mint a 3-6 éves korú gyerekek személyiségfejlődésének, az egyéniséget alkotó egyik legfontosabb területét mutatjuk be, hiszen ebben az időszakban alakul ki és szilárdul meg a személyiség belső magja, amelynek alakításában a családon kívül az óvodának is meghatározó szerepe van. A gyermeki tehetségnek a kibontakoztatására az óvoda ideális színtér, tevékenységformáival, egyénre szabott szemléletével, gazdag módszertani háttérével, változatos munkaformáival, tapasztalati és tevékenységbázisával, sokoldalú cselekvési lehetőség biztosításával kiválóan alkalmas arra, hogy minden óvodás számára megfelelő lehetőséget kínáljon tehetsége kibontakoztatására.

Az előadásban bemutatásra kerülnek egy több évre visszamenőlegesen végzett, longitudinális kreativitás vizsgálat eredményei, melyet a tehetségműhely munkájában részt vett és jelenleg is részt vevő 5-6 éves gyerekek, főiskolai hallgatók, óvodapedagógusok, OKJ-s felnőttképzésben részt vevők körében végeztünk el. Az eredmények elemzésével összefüggést remélünk találni a

kisgyermekkorra jellemző magas kreativitási mutatók és a velük foglalkozó óvodapedagógusok eredményei között.

LONGIKID-TSMT VIZSGÁLATI MÓDSZER ÉS TERÁPIA BEMUTATÁSA A 3 HÓNAPOSTÓL 11 ÉVES KORÚ GYERMEKEK FEJLESZTÉSÉÉRT

ZÁGONYINÉ NAGY Szilvia

Debreceni Egyetem Gyakorló Óvodája

e-mail: sylverdeb@gmail.com

A központi statisztikák szerint folyamatosan emelkedik azoknak a gyermekeknek a száma, akik megjelennek a korai fejlesztésben és/vagy SNI diagnózissal rendelkeznek. Kiemelt jelentősége van a korai diagnosztikának és szűrésnek, hogy a lehető legkorábban azonosításra kerüljön egy adott gyermek eltérő fejlődése, és ezáltal az intervenciók szintje optimális megtervezése. Ma Magyarországon a LongiKid az egyetlen olyan neuro-szenzomotoros teszt, mely képes a fejlődést 0-11 éves korig azonos szempontok szerint követni, így egyedi megoldást kínál azoknak a szakembereknek, akik szeretnék az atipikus fejlődést, illetve viselkedést mutató gyermekek tüneteit a lehető leghamarabb azonosítani.

A LongiKid© egy olyan neuro-szenzomotoros eljárás, amely alkalmas a gyermekek mozgásos és kognitív, figyelmi fejlődésprofiljának jellemzésére 3 hónapos kortól 11 éves korig, és mellyel azonosíthatóak az eltérően fejlődő funkciók és az idegrendszeri érési zavarok.

A KREATÍV, PRODUKTÍV TANULÁS FEJLESZTÉSE

MEZŐ Katalin (PhD)

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

MEZŐ Ferenc (PhD)

Eszterházy Károly Egyetem, Eger

e-mail: mezo.katalin@ped.unideb.hu

Az előadásban bemutatásra kerülő kutatásunkban a középiskolás tanulók tanulás során jelentkező információfeldolgozási jellemzőit vizsgáltuk a diákok iskolai átlagához, a tanulási motivációjához és a kognitív képességeikhez viszonyítva (intelligencia és a kreativitás). A témát az IPOO-modell (Mező, 2002, 2011) szemszögéből mutatjuk be, ami a tanulás egyik magyarországi elméleti és gyakorlati megközelítése (megjegyzés: Az IPOO – mozaikszó – magába foglalja a tanulást meghatározó folyamatokat lásd. input: bemenet, process: feldolgozás, output: kimenet, organizáció: szervezés). Az IPOO-modellen alapuló tanulásfejlesztés célja a kreatív tanulás módszereinek átadása, a produktív tanulás kialakítása. Kutatás: kutatásunkat n=815 középiskolás résztvevővel végeztük. Módszer: Raven Advanced Progressive Matrix (APM) intelligencia tesztjét, a "Szokatlan használat" kreativitási tesztet (UUT), a Jupiterbolha-próba 2. verzióját (JB2) – e teszt a tanulás során végbemenő információfeldolgozás módszereinek használatára koncentrálni –, valamint a Tanulási Attitűd Kérdőívet (LAQ) használtuk. Elemzésünkben figyelembe vettük a nemet, az iskolai végzettséget és a tanulmányi átlagot. Eredményeink szerint az információfeldolgozás minősége nagyon alacsony a középiskolás korosztályban és nincsenek szignifikáns erős korrelációs kapcsolatok a tesztek és a kérdőíves eredmények között (kivéve a fluenciát, az originalitást és a

flexibilitást). Ezek az eredmények is meggyőztek minket arról, hogy a középiskolás tanulók többsége információvesztéssel és/vagy reprodukív módon tanul, a tanulásfejlesztés szükséges. Eredményeink összhangban vannak a korábbi vizsgálataink eredményeivel, ahol az általános iskolás korúak és a felnőttek esetében is hasonló eredményekre jutottunk.

4. SEKCIÓ

INTÉZMÉNYEK, KUTATÁSOK A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD TERÉN

szekcióvezető: Dr. Szilágyi Barnabás
DEGYGYK, Gyógypedagógia Intézet
Helyszín: Régi Kollégium II.emelet, 19-es terem

Idő	Előadó	Az előadás címe
14 ⁰⁰ - 14 ¹⁵	Bódvai Viktorné	Autizmus spektrum zavarral élő gyermekek nevelésének - oktatásának egy lehetséges modellje az eltérő tantervű általános iskolában
14 ¹⁵ - 14 ³⁰	Dr. Bernáth Krisztina Dr. Pásztor Rita	A speciális oktatás intézményi háttere Bihar megyében
14 ³⁰ - 14 ⁴⁵	Dr. Ceglédi Tímea	Hátrányos helyzetű tehetségek útja a felsőoktatásban. Szülői tényezők a reziliencia ígérete mögött
14 ⁴⁵ - 15 ⁰⁰	Hegedűs Roland	Hátrányos helyzetű óvodák nehézségei
15 ⁰⁰ - 15 ¹⁵	Kovács Edina Bihari Zsanett	Nyitottak-e a leendő pedagógusok az inkluzív nevelésre? A Debreceni Egyetem pedagógus hallgatóinak vizsgálata.
15 ¹⁵ - 15 ³⁰	Dr. Laki Ildikó	Az Egyenlő Bánásmód Hatósága fogyatékos ügyei 2005-2018 között
15 ³⁰ - 15 ⁴⁵	Dr. Puskás Cristian	Viselkedészavarral élő kamaszok szerhasználatának kialakulási modellje
15 ⁴⁵ - 16 ⁰⁰	Dr. Szilágyi Barnabás	Differenciált fejlesztés óvodás gyermekeknél számítógépes támogatottsággal

AUTIZMUS SPEKTRUMZAVARRAL ÉLŐ GYERMEKEK NEVELÉSÉNEK-OKTATÁSÁNAK EGY LEHETSÉGES MODELLJE AZ ELTÉRŐ TANTERVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN

BÓDVAI Viktorné

Csillagfürt Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelést-Oktatást Végző Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Ózd (Magyarország)

e-mail: csillagfurtegyemi@gmail.com

Iskolánk a Csillagfürt Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelést- Oktatást Végző Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Kazinbarcikai Tagintézménye, illetve 2018 szeptemberéig annak jogelődje, a 2013-14-es tanévtől kezdődően működtet speciális csoportot autista gyermekek számára. Az előadás az elmélet és gyakorlat egységében kívánja bemutatni a csoport működését. Az autizmus spektrumzavar jellemzőinek, a gyermekek különleges nevelési-oktatási szükségleteinek rövid ismertetése után, modellt ad az iskolai ellátás egy lehetséges módjára, megmutatja a fejlesztés egy lehetséges útját. Az előadás: 1) betekintést nyújt a tananyag tervezés, szervezés, az ellenőrzés, mérés értékelés helyileg alkalmazott speciális formájába; az egyéni fejlesztési tervek és a pedagógiai célú habilitáció tervezésébe. 2) Példát ad arra, hogy az autizmus specifikus terápiás környezet kialakítása nem feltétlenül bonyolult, költséges és nehezen érthető, hanem könnyen elkészíthető eszközök, egyszerűen alkalmazható technikák gyűjteménye. 3) Bemutat olyan módszereket és eszközöket, amelyekkel létrehozható a tanulók szükségleteihez igazított, adaptált érthető, biztonságos és bejósolható személyi, tárgyi és kommunikációs környezet. 4) Megismertet a kortárs közösségbe illesztés néhány lehetőségével. 5) Rávilágít a szülőkkel való folyamatos kapcsolattartás fontosságára. Az otthoni elvárások, aktuális problémák, egyéni elvárások megismerésének szükségességére. 6) Megmutatja a pedagógusok által birtokolt elméleti tudás, gyakorlati alkalmazásának nehézségeit is. A különleges szemlélet átadásának akadályait. A személyi és tárgyi feltételek által szabott korlátokat. 7) Megismertet azzal a látásmóddal, melyben az autista gyermek már nem bezárt és megközelíthetetlen, hanem jól fejleszhető, szerethető és együttműködésre képes.

A SPECIÁLIS OKTATÁS INTÉZMÉNYRENDSZERE BIHAR MEGYÉBEN

BERNÁTH Krisztina (PhD)

Nagyvárad Emanuel Egyetem, Nagyvárad (Románia)

e-mail: krisztina.bernath@emanuel.ro

PÁSZTOR Rita (PhD)

Partiumi Keresztény Egyetem, Nagyvárad (Románia)

e-mail: ritapasztor@gmail.com

Az oktatáshoz való jogot Románia Alkotmánya minden állampolgár számára garantálja, ennek gyakorlati megvalósulása azonban a különleges bánásmódot igénylő diákok számára nem zökkenőmentes. Ezt igazolja az a két kutatás is, melyet a Bihar megyei speciális oktatási intézményekben végeztünk 2016 és 2017 decemberében több módszer alkalmazásával, annak érdekében, hogy az intézményrendszer helyzetéről és a célcsoport szükségleteiről aktuális képet

kaphassunk. Felmértük az iskolahálózat infrastrukturális adottságait, kérdőívet alkalmaztunk a pedagógusok és a kisegítő személyzet (N= 314), valamint az intézményrendszer keretei között tanuló diákok szüleinek körében (N=218). A válaszokból arra derül fény, hogy a jelenleg alkalmazott szociálpolitikák nem képesek kiegyenlíteni a társadalmi egyenlőtlenségeket, hatásuk messzemenően elmarad a szükségletektől.

Az előadás keretében ezen eredményeket szeretnénk bemutatni az empirikus adatokon keresztül, bemutatva a Bihar megyei különleges bánásmódot igénylő diákok helyzetét, kitérve a rendszer által nyújtott infrastruktúra vizsgálatára és a mozgósított anyagi- és humán erőforrások helyzetére is. A kutatási eredmények az érintettek szemszögéből mutatják be ezen speciális oktatási szegmens helyzetét, de ugyanakkor rámutatnak a problémák strukturális meghatározottságára is, elősegítve a megértést és a hatékonyabb stratégiai tervek kidolgozását.

Kulcsszavak: egyenlőtlenségek, speciális oktatás, szükségletfelmérés, Bihar megye

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TEHETSÉGEK ÚTJA A FELSŐOKTATÁSBAN. SZÜLŐI TÉNYEZŐK A REZILIENCIA ÍGÉRETE MÖGÖTT

CEGLÉDI Tímea (PhD)

DE-BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet, DE CHERD-Hungary (Magyarország)

e-mail: t.cegledi@gmail.com

Elemzésünk középpontjában olyan hallgatók állnak, akik társadalmi hátrányaik ellenére sikeresen túljutottak az oktatási rendszer felsőoktatás előtti szelekciós mérföldkövein. Őket reziliensigéretnek nevezzük. Az egyik fontos kérdés, amire választ keresünk, hogy a hátrányaik ellenére sikeres belépők (a reziliensigéret) minek köszönhetik, hogy átlépheték a társadalmi hovatartozásuk által kijelölt pályaut határait. Előadásunkban a szülői tényezőket mutatjuk be részletesen. Az iskolai pályafutás mezsgyéi kijelölésében a társadalmi háttérnek nagyon erős, de nem átírhatatlan szerepe van. Előadásunkban ennek a pályafutásnak a felsőoktatásba való belépés előtti időszakát mutatjuk be. Csak olyan hallgatókat vizsgálhatunk, akik bekerültek a felsőoktatásba, így az abból való kimaradás mögötti társadalmi tényezőkről csak közvetett információink lehetnek.

Előadásunkban három regionális felsőoktatási intézmény hallgatói kérdőíves adatait elemezzük (N=1295, 2012). A reziliensigéretet és kontrollcsoportjaikat két változócsoporthoz metszetében azonosítottuk: társadalmi háttér és bemeneti eredményesség. Hiánypótlás, dichotomizálás, indexképzés és sztenderdiázálás után klaszterelemzést hajtottunk végre, amelynek eredményeként négy csoportot azonosíthatunk: reziliensigéret (alacsony társadalmi háttér, magas bemeneti eredményesség), sodródók (alacsony társadalmi háttér, alacsony bemeneti eredményesség), nyertesek (magas társadalmi háttér, magas bemeneti eredményesség) és közömbös-tékozlók (magas társadalmi háttér, alacsony bemeneti eredményesség). Faktoranalízist alkalmazva tártuk fel a családi útravaló egyik elemének, a családon belüli társadalmi tőkének egy „általános” és egy „értelmiségi törődést” tömörítő faktorát, amelyeket varianciaanalízis segítségével hasonlítottunk össze a reziliensigéretet és a három kontrollcsoport között. A családszerkezetet és a szülők olvasási szokásait keresztábrákat alkalmazva vetettük össze a négy csoport mentén (a Chi-négyzet és az Adjusted Standardized Residual értékeit figyelembe véve).

Elemzésünk tanulsága, hogy az értelmiségi szülői törődés alacsonyabb fokával kell számolnunk a reziliensigéretet esetén a két jó háttérű csoporthoz képest, ami a hallgatóévek fejlődési ívére is rányomja bélyegét. A családból hiányzó értelmiségi útravaló fontos mögötte lehet a reziliensigéretet felsőoktatási kudarcainak és az egyetemeken/főiskolákon elérhető potenciális kompenzáló tényezők hatástalanságának.

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ÓVODÁK NEHÉZSÉGEI

HEGEDŰS Roland

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (Magyarország)

e-mail: hegedusroland1989@gmail.com

Heckman (2006) szerint minél korábban történik a pénzügyi befektetés a gyermekek oktatásába, annál nagyobb a megtérülése. Ezek a gondolatok kapcsolatban állnak Bernstein (1973) kidolgozott és korlátozott nyelvi kód megállapításaival, mert a hátrányos helyzetű gyermekek esetében még fontosabb, hogy minél előbb kerüljenek be az oktatási rendszerbe, így hamarabb elsajátíthatják a társadalom szabályait. A hátrányos helyzet meghatározása nemzetközi kontextusban sokféle fogalmat foglal magába (OECD 2017), ezért mi kutatásunkban a magyar törvényi rendszer szerinti hátrányos helyzet fogalmat használjuk.

Kutatásunk első részében vizsgáltuk, hogy 2013 és 2017 között, milyen változások történtek a hátrányos helyzetű óvodások számában, valamint azt is, hogy mennyi az egy óvodapedagógusra jutó gyermekek száma. Az idősoros vizsgálatok mellett vizsgáljuk a területi különbségeket is a hátrányos helyzetű gyermekek arányaiban. A kutatásunk második részében egy magas hátrányos helyzetű térségben végeztünk interjú vizsgálatot.

Az idősoros adatokat az Oktatási Hivataltól kaptuk, melyeket SPSS programban elemeztünk, a területi adatokat pedig MapInfo program segítségével térképen ábrázoltuk járási szinten. Az interjú során három óvoda négy óvodapedagógusával és a pedagógiai szakszolgálat vezetőjével készítettünk. Vizsgálatunkban kitértünk arra, hogy milyen nehézségeik adódnak a hátrányos helyzetű gyerekekkel, milyen hátrányaik vannak az óvodán belül, valamint arra is, hogy milyen a gyógypedagógiai ellátása az óvodáknak.

Eredményeink azt mutatják, hogy a kiindulási évünktől kezdve folyamatos csökkenés volt megfigyelhető a hátrányos helyzetűek számában és arányában. Területileg a Dél-Dunántúl régióban, valamint az északkeleti régióban kiemelkedően magas az arányuk. A pedagógusok kiemelték, hogy a gyerekeknek teljesen más a szokásrendszerük, valamint a mindennapi tapasztalataik, így az alapvető dolgok megtanításával kell kezdeni (WC használat stb.) a felzárkóztatásukat. A pedagógusok kiemelték, hogy minden nehézség ellenére, szeretik csinálni munkájukat, mert a gyerekek érdekeiért szállnak harcba. A gyógypedagógusi ellátás akadozik az óvodákban, mérlegelni kell, hogy melyik gyerekeknek szükséges már fejlesztést nyújtani és ki „ér még rá”.

NYITOTTAK-E A LEENDŐ PEDAGÓGUSOK AZ INKLUZÍV NEVELÉSRE? A DEBRECENI EGYETEM PEDAGÓGUS HALLGATÓINAK VIZSGÁLATA.

KOVÁCS Edina*

BIHARI Zsanett

Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (Magyarország)

e-mail*: kovacs.edina.12@gmail.com

A speciális nevelési igényű gyermekek hatékony fejlesztésének része egy méltányosabb, az inklúziót elősegítő köznevelési rendszer megteremtése. A befogadó intézménnyé alakításnak számos feltétele van, például a megfelelő környezet létrehozása, de a kutatások többsége azt mutatja, hogy a legfontosabb tényező a pedagógusok felkészültsége, befogadó attitűdjének megléte (Alghazo et al., 2003; Réthyné, 2002; Szabó, 2016; Torda és Perlusz, 2010). A pedagógusokat vizsgáló kutatások a speciális szakismeret, a gyakorlati tapasztalat és az intézménytípus esetében igazolták, hogy ezek szignifikáns hatással vannak a pedagógusok befogadó attitűdjére. Egy, a pedagógushallgatókat vizsgáló kutatás arra mutatott rá, hogy a hallgatók általánosságban negatív

attitűddel rendelkeznek, és azok a személyes tapasztalatok, amelyek nem reflektáltak, ezt a negatív attitűdöt sem befolyásolják (Alghazo et al., 2003).

Jelen kutatásunk a Debreceni Egyetem pedagógushallgatóit vizsgálja. A kutatás kvantitatív, a hallgatókat valószínűségi mintavétellel választjuk ki. A lekérdezés jelenleg zajlik: azt tervezzük, hogy óvodapedagógus, valamint tanárképzésben részt vevő hallgatókat is megkérdezzük, hogy lássuk, a képzéstípusok különbsége okoz-e valamilyen szignifikáns eltérést az együttnevelés iránti attitűdben. Az attitűd mérésére az Attitudes Towards Disabled Persons (ATDP) skálát használjuk, amelyet 1970-ben fejlesztettek ki, és amelyet a fent hivatkozott, hallgatókat vizsgáló kutatás során is használtak. Emellett rákérdezzük a személyes és a szakmai ismeretekre, a pálya iránti elkötelezettségre, és megvizsgáljuk, ezek befolyásolják-e a fogyatékossgal élő gyermekek nevelése iránti nyitottságot. A korábbi kutatások eredményei alapján feltételezzük, hogy elsősorban a képzés során szerzett, gyakorlati jellegű tapasztalat járul hozzá az együttnevelés iránti nyitottsághoz, míg az ismeretek hiánya a negatív attitűdöket erősíti. A konferencián tervezzük az eredmények bemutatását is.

AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD HATÓSÁGA FOGYATÉKOS ÜGYEI 2005-2018 KÖZÖTT

LAKI Ildikó (PhD)

Szegedi Tudományegyetem ETSZK (Magyarország)

e-mail: b.laki.ildiko@gmail.com

Előadásomban a 2000-es évek elején létrejött Egyenlő Bánásmód Hatóságának (későbbiekben EBH) fogyatékosügyeit kívánom bemutatni, értékelni. A fogyatékossgal élő emberek az ezredforduló után egyre inkább a társadalom reflektorfényébe kerültek, mely egy normalizált társadalomban természetesen elengedhetetlen. Számos egyéni és csoportos sérelemmel, társadalmi integrációjuk veszélyeztető tettel, illetve cselekedettel találkozva, érintkezve olyan lehetőség teremődött e csoport számára is, mely a demokratikus társadalomban alapként szolgál.

Az EBH, mint hatóság köteles eljárni mindazon ügyekben, mely a társadalom sérülékeny csoportjait valamilyen módon érinti. Az elmúlt években, évtizedben egyre több jogeset jelent meg a hatóságnál, melyek többféleképpen értelmezhetőek. A jelen előadás két (meghatározott) elv mentén mutatja be és értékeli az eseteket. Így a diszkrimináció területe, a diszkrimináció típusa. Mindezek mellett a érzékeltetésre kerül a társadalmi kontextus, a jogi környezet, valamint azok a komplex változások, amelyek a fogyatékossgal élő emberek mindennapjait teljes körűen érintik.

Az előadás legfőbb célja, hogy egy vonalat mutasson be a hivatal ügyeinek köréről, a megoldási stratégiákról.

VISELKEDÉSZAVARRAL ÉLŐ KAMASZOK SZERHASZNÁLATÁNAK KIALAKULÁSI MODELLJE

Dr. PUSKÁS Cristian

Kolozsvári Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem, Idegtudományok Tanszék, Kolozsvár (Románia)

e-mail: dr.pcristian@gmail.com

A kamaszok körében jelentkező viselkedészavar a jelenkori társadalomban egy jelentős közegészségügyi probléma egyrészt ezen kamaszok a környezetükre gyakorolt hatása miatt, másrészt a különböző társuló pszichés zavarok megnövekedett kialakulási rátájának köszönhetően. A szerhasználat ezen kamaszok körében jelentős mértékben megnövekedett, amely pszichopatológia kialakulásában jelentős szerepet játszik a nevelési háttér. *A kutatás célja:* összefüggés igazolása a viselkedészavarral élő kamaszoknál jelentkező szerhasználat és a kognitív-nevelési közegük közt. A központi feltevés szerint szoros kapcsolat létezik a kamasz kognitív-nevelési környezete és a szerhasználat kialakulása közt. A második feltevés szerint összefüggés van a kamasz tanulmányi előmenetele, illetve iskolázottsága és a szerhasználat kialakulása közt. A harmadik feltevés szerint kimutatható összefüggés tapasztalható a szülők iskolázottsága és a viselkedészavarral élő kamasznál jelentkező szerhasználat közt. *Anyag és módszer:* A kutatásban résztvett 96 páciens a Kolozsvári Gyermekek- és Ifjúságpszichiátria és Addiktológia Klinika betegei közül került ki, 46 beteg, amelynél nem azonosítottunk szerhasználatot és 50 kamasz szerhasználatot, az életkoruk 12-18 év közötti, amelyek kórházi ellátásban részesültek. 2017 június 1. és 2018 május 31. között, viselkedészavarral diagnosztizálva. A kutatáshoz szükséges adatokat a klinika kórlapjaiból szereztük meg és magukban foglalták a szerhasználat jelenlétét vagy hiányát, a kamasz kognitív fejlettségi szintjét, a kamasz iskolázottságát és tanulmányi előmenetelét, a szülők iskolázottságát és családi állapotát, valamint a szociális közeget. *Eredmények:* Az adatok statisztikai vizsgálatát követően megnevezhetjük a kamasz kognitív fejlettségi szintjét, mint a legjelentősebb rizikófaktort a szerhasználat kialakulásában. *Következtetés:* Kutatásunk kimutatja, hogy a viselkedészavarral élő kamaszok esetében számottevően nagyobb jelentőséggel bírnak azok a tényezők, melyek közvetlenül az illető személyre hatnak (intelligenciaszint, szociális környezet), mint azok amelyek indirekt módon érintik őket (szülők iskolázottsága, vagy szakmai előmenetele, családi háttér).

5. SEKCIÓ

A KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓD MULTIKULTURÁLIS, MUNKAERŐPIACI ÉS SZOCIÁLPEDAGÓGIAI VONATKOZÁSAI

szekcióvezető: Dr. Gortka-Rákó Erzsébet

DEGYGYK, Gyógypedagógiai Intézet

Helyszín: RIK.2.

Idő	Előadó	Az előadás címe
14 ⁰⁰ - 14 ¹⁵	Barnucz Nóra Prof. Dr. Fónai Mihály	Mi hat az iskolai inklúzióra?
14 ¹⁵ - 14 ³⁰	Dr. Balázs - Földi Emese	Foglalkoztatási esélyegyenlőséget támogató HR-eszközök
14 ³⁰ - 14 ⁴⁵	Dobos Károly	Apák a fogyatékos gyermekek családjában - a nemzetközi kutatások tükrében
14 ⁴⁵ - 15 ⁰⁰	Dr. Jókai Erika	Munkadiagnosztikai mérések a speciális szükségletű fiatalok pályorientációs tanácsadásában
15 ⁰⁰ - 15 ¹⁵	Karlowits - Juhász Orchidea	Gyermekotthonban élő gyerekek példakép-választásainak szociálpedagógiai vonatkozásai
15 ¹⁵ - 15 ³⁰	Kozup Sándor	Az oktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés a fogyatékos személyeket megillető jogokban
15 ³⁰ - 15 ⁴⁵	Lőrincz Andrea	Védelemben vett gyermekek társadalomképének szociálpedagógiai vonatkozásai
15 ⁴⁵ - 16 ⁰⁰	Dr. Nagy Judit	Merre visz az út a jogszabályok és intézmények útvesztőjében? A sajátos nevelési igényű gyerekek helyzete a miskolci járásban

MI HAT AZ ISKOLAI INKLÚZIÓRA?

BARNUCZ Nóra

Nemzeti Közszerológálati Egyetem (Magyarország)

e-mail: barnucznoira@gmail.com

FÓNAI Mihály (PhD)

Debreceni Egyetem Állami és Jogtudományi Kar (Magyarország)

e-mail: fonai.mihaly@law.unideb.hu

Előadásunk tágabb kerete a "How to help children from families of ethnic minorities in the adaptation to school in V4 countries" (application ID 11410116) című nemzetközi projekt, melyet a Visegrádi Alap támogatásával a Zielona Górai Egyetem szervezett. Az egyes európai országok hozzáállásában jelentős eltérések mutatkoznak az etnikai, kulturális kisebbségek és a fogyatékossgal élő tanulók iskolai integrációjának kérdéseiben és gyakorlatában (Eurobarometer, 2011, EADSNE, 2010; 2011; Word Report on Disabilities, 2011). Az iskolai teljesítmény és a társadalmi különbségek összefüggése mellett (Andor, 2001; Kertesi, Kézdi, 2012) jelen kutatás továbblépést jelent az inkluzív gyakorlat implementációja terén, hiszen a tanulási eredményesség mellett a jólét, az elutasítás, iskolai közéleti aktivitás érzéseinek szubjektív mutatója is megjelenik. Az előadás alapjául szolgáló kutatásban a befogadást a gyermekek saját helyzetének szubjektív megélésével vizsgáltuk (Liberska et al. 2014). A projekt folyamán kifejlesztett kérdőívet (The Questionnaire of School Life - QSL) 11-12 éves magyar (552 fő), lengyel (271 fő) és kárpátaljai (280 fő) diákok között kérdeztük le, előadásunkban összehasonlító elemzést végzünk. A magyar-lengyel összehasonlító elemzés alkalmat ad az eltérő iskolarendszerek, illetve az etikailag (és kulturálisan) homogén, illetve heterogén iskolák között érvényesülő különbségek megragadására a befogadás – kirekesztés kapcsán. Bemutatjuk a magyarországi és a kárpátaljai magyar nyelvű iskolákban érvényesülő inklúziós folyamatokat, azok hasonlóságait és különbségeit is.

FOGLALKOZTATÁSI ESÉLYEGYENLŐSÉGET TÁMOGATÓ HR-ESZKÖZÖK

BALÁZS-FÖLDI Emese (PhD)

Debreceni Egyetem Gyermekevelési és Gyógypedagógiai Kar (Magyarország)

e-mail: balazs.foldi.emese@gmail.com

A magyarországi statisztikai felmérések, illetve korábbi kutatások rámutatnak a fogyatékos és a megváltozott munkaképességű személyek munkaerő-piaci hátrányaira, amely miatt foglalkoztatottságuk elmarad az átlag populáció foglalkoztatottságától. E hátrányok hátterében részben a társadalomban és a munkáltatók körében tapasztalható előítéleteken nyugvó negatív attitűdök állnak. Ugyanakkor a fogyatékos és megváltozott munkaképességű személyek munkahelyi beillesztése, illetve tartós foglalkoztatása során nem csak a munkáltatók, hanem a munkavállalók befogadó attitűdje is lényeges momentum. E témakör vizsgálatára még nem irányult empirikus kutatás. Vizsgálatom célja, hogy Hajdú-Bihar megye három járásának szociális intézményeiben dolgozók, illetve a járásokban élők a fogyatékos és megváltozott munkaképességű személyekkel kapcsolatos attitűdjét, szemléletét, ismereteit feltárjam. A kutatás módszere kérdőíves felmérés, amely összesen 747 fő (408 fő szociális intézményi munkavállaló és 339 fő lakos) bevonásával készült.

A hátrányos helyzetű munkaerő-piaci csoportok gazdasági aktivitását elősegíthetik

foglalkoztatáspolitikai eszközök, de elhelyezkedésükhöz, beilleszkedésükhöz, munkavégzésükhöz munkáltatóiktól további segítséget igényelhetnek. A nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatóktól várt és kapott segítség, illetve annak mértéke nem mindig találkozik egymással. Az előadás a kutatás azon felderítő jellegű eredményeinek bemutatására fókuszál, amelyek a vizsgálati csoportok a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatását elősegítő HR-eszközök alkalmazásával kapcsolatos tájékozottságát, ismereteit tárják fel. A tanulmány két változó mentén értékeli az eredményeket: a megváltozott munkaképességről előzetesen szerzett ismeretek és a megváltozott munkaképességű személyekkel kapcsolatos munkatapasztalatok alapján. A kutatás eredményei szerint a megváltozott munkaképességű személyek számára a szervezetek leginkább a személyre szabott munkakört, a kedvezményes munkaidőt, valamint az akadálymentesített munkahelyi környezetet biztosítják, mely azonban nem biztos, hogy elégséges eszköz a célcsoport tartós foglalkoztatásához, mivel mobilitási nehézségeik miatt a munkahelyre való eljutás támogatása is kiemelt igényként jelentkezik körükben.

APÁK A FOGYATÉKOS GYERMEKEK CSALÁDJAIBAN – A NEMZETKÖZI KUTATÁSOK TÜKRÉBEN

DOBOS Károly

Református EGYMI Debreceni Tagintézménye (Magyarország)

email: doboskaroly@gmail.com

A nemzetközi szakirodalomban a 2000-es évek eleje óta a szülői léttel kapcsolatos kutatások és szakcikkok robbanásszerű növekedését tapasztalhatjuk. Új folyóiratok jelennek meg a nemzetközi kutatási platformon és tesznek szert mérhető hatásra, kormányzati és civil kezdeményezésű kutatások indulnak a családok jobb megismerésére. A fogyatékos gyermekeket nevelő családokról, különösen a fogyatékos gyermekek családjában élő apákról ugyanakkor nagyon kevés még most is az ismeretünk. Ahogyan egy angol kutató megjegyezte, ők az árnyak a családokban. Az előadás a fogyatékos gyermeket nevelő édesapák megismerésére helyezi a hangsúlyt a szülői szerepen belül az apasághoz kapcsolódó elérhető és elemezhető nemzetközi - elsősorban angol, japán és svéd - szakirodalmi források, bemutatásával és elemzésével az alábbi szempontok alapján: 1) milyen érzések jellemzik a fogyatékos gyermeket nevelő családokban élő apákat?, 2) milyen feladatoknak, kihívásoknak kell megfelelniük?, 3) hogyan látják, hogyan értékelik a családban betöltött szerepüket?, 4) hogyan látják a jövőjüket?

Az előadás a különböző kultúrákban élő fogyatékos gyermeket nevelő apák narratíváiban megjelenő közös témák bemutatásán túl a lehetséges további kutatási irányokat és egy magyarországi kutatási kezdeményezést is felvázol.

MUNKADIAGNOSZTIKAI MÉRÉSEK A SPECIÁLIS SZÜKSÉGLETŰ FIATALOK PÁLYAORIENTÁCIÓS TANÁCSADÁSBAN

JÓKAI Erika (PhD)

Óbudai Egyetem GBI (Magyarország)

e-mail: jokaierika@gmail.com

A Piarista Rend Magyar Tartománya létrehozta a KILÁTÓ Piarista Pályaorientációs és Munkaerőpiaci Fejlesztő Központot, amely a közeljövőben Vácon nyitja meg kapuit. A többfunkciós, komplex fejlesztést biztosító, pályaorientációs intézmény, munkaképesség-vizsgáló

állomásként, tudományos kutató- és módszertani központként működik majd, és legfőbb célkitűzése az életpálya-tanácsadási-, továbbképzési-, munkaerőpiaci szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés támogatása a sajátos nevelési igényű és fogyatékos fiatalok körében.

A munkadiagnosztikai felmérés célja lehet az egyéni képességeknek, érdeklődésnek megfelelő szakmakeresés, orientáció segítése, vagy konkrét szakmai elképzelés esetén az alkalmasság felmérése. A felmérés eredményei alapján visszajelzést adhatunk a pályaválasztás előtt álló, vagy pályamódosítást tervező fiatalok számára arról, hogy mely funkcionális képességeik kimagaslók, átlagosak, vagy éppen fejlesztendők a vágyott szakma, karrier érdekében. Ez különösen nagy segítség lehet a fogyatékos és SNI fiatalok és családjaik számára, hiszen munkaerőpiaci esélyeiket növelhetjük azzal, ha mérési adatokkal is igazolhatjuk, hogy milyen munkakörökben, foglalkozásokban tudnak az ép fiatalokéval azonos teljesítményt nyújtani, vagy mely munkatevékenységekben igényelnek speciális támogatást.

Kutatócsoportunk 2018 január és november között 100 fő 13-30 év közötti fogyatékos és SNI tanulóval végzett felméréseket munkaszimulátorokon, illetve további 50 fővel munkapszichológiai és munkaalkalmassági mérőeszközökön. A kutatás célja olyan vizsgálati protokoll kidolgozása volt, amelynek segítségével a speciális szükségletű személyek foglalkozási kompetenciáit a mérőeszközök használatára kiképzett személyek fel tudják mérni és értékelni, a mérési eredmények pedig segíthetik a családok, pályatanácsadó szakemberek és a munkáltatók döntéseit.

GYERMEKOTTHONBAN ÉLŐ GYEREKEK PÉLDAKÉPVÁLASZTÁSAINAK SZOCIÁLPEDAGÓGIAI VONATKOZÁSAI

KARLOWITS-JUHÁSZ Orchidea

Miskolci Egyetem Tanárképző Intézet (Magyarország)

e-mail: viresz@gmail.com

2017-ben 62 strukturált interjút vettem fel az országban működő három gyermekotthon egyikében. A példaképválasztást vizsgáló kvalitatív kutatásom keretében 42 12-18 év közötti bentlakó fiatalot és 20 intézményi dolgozót kérdeztem meg. Vizsgálati eljárásomat László Miklós 1998-2013 között zajló hazai kutatássorozatának vonatkozó kérdéseire igazítottam (László, 1999, 2001, 2010, 2014; László – Danó, 2015). Kutatásommal elsősorban arra kerestem választ, hogy a 12-18 év közötti magyar gyerekek/fiatalok példaképválasztásaival összevetve milyen orientációs személyeket neveznek meg a gyermekotthonban nevelkedő fiatalok, és milyen értékkategóriák mentén rendeződnek választásaik, illetve, hogy az intézet dolgozói fejében miként reprezentálódnak a fiatalok példaképei. A hazai kérdőíves kutatásokhoz hasonlóan saját vizsgálatom során is igen magas volt a példaképet nem választók aránya, azonban – a nagymintás vizsgálatokkal ellentétben, vélhetően a szóbeli lekérdezésnek köszönhetően – szinte minden válaszadóm megindokolta döntését. A hazai fiatalok közül azok, akik választanak maguknak példaképet, leginkább a családból vagy a média világából neveznek meg valakit. Gyermekotthonban élő interjúalanyaim számára jellemzően nem szüleik a példaképek, viszont a szülők helyetti választások mégsem a média felé tolódnak, mint ahogy azt felnőtt interjúalanyaim gondolják.

A példaképek forrásának elemzéséhez szervesen hozzátartozik a választott orientációs személyek által hordozott értékek vizsgálata is. Válaszadóim összesen 98 értéket/tulajdonságot említettek a választott példaképekhez kapcsolódóan. Míg az intézet dolgozói szerint gondozottjaikat leginkább a pénz és a gazdagság determinálja a példaképválasztásban, addig a gyerekek által felsorolt értékek között ezek a szempontok egyáltalán nem jelennek meg. Közben kutatási kérdéseimre válaszokat kerestem és találtam, újabb és újabb kérdések fogalmazódtak meg bennem, amelyek azonban elsősorban már nem kutatóként, sokkal inkább pedagógusként és felelős

értelmiségi emberként fontosak számomra, számunkra. Ezekkel a nézőpontváltásra ösztönző kérdésekkel zárom előadásomat.

AZ OKTATÁSHOZ VALÓ EGYENLŐ ESÉLYŰ HOZZÁFÉRÉS A FOGYATÉKOS SZEMÉLYEKET MEGILLETŐ JOGOKBAN

KOZUP Sándor

Csillagfürt Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Fejlesztő Nevelést-Oktatást Végző Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Ózd (Magyarország)

e-mail: csillagfurtegyimi@gmail.com

Az előadás olyan társadalmi kérdéseket vet fel, olyan feladatokat mutat be a „fogyatékosüggyel” kapcsolatban, melynek megoldásában elengedhetetlen szerepe van az államnak. Példát mutat arra, hogy ennek a problémakörnek csak egy szelete jogi természetű, a jogi szabályozás nemcsak magára az állami szervezetrendszerre, hanem minden jogalkalmazóra tartalmaz szabályozást. Rávilágít, hogy a jog hatása hogyan gyűrűzik tovább, egészen az egyén szintjéig. Az előadás bemutatja, hogy ez az állami befolyás milyen mélységű és határfokú a fogyatékos személyekre vonatkoztatva. Az emberi jogok generációs fejlődésén keresztül szeretné érzékeltetni a fogyatékos személyek formális és tényleges jogegyenlőségét a mindennapok gyakorlatában.

A fogyatékos személyeket megillető jogok rendszeréből, a közszolgáltatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés fogalmi megközelítésén keresztül jut el a hallgató az oktatáshoz, az esélyegyenlőség egyik fontos célterületéhez. Az előadás lényeges tartalmi részében bemutatásra kerül a hazánkban rendelkezésre álló köznevelési ellátórendszer egy fogyatékos személy életkori szakaszaira bontva, mellyel teljes képet kaphatunk a fogyatékos személyeket megillető oktatási közszolgáltatásról. A prezentáció a fogyatékos tanulókat érő diszkriminációk bemutatásával zárul, az Alapvető Jogok Biztosának egyes jelentései és az Egyenlő Bánásmód Hatóság határozatainak tükrében.

VÉDELEMBE VETT GYERMEKEK TÁRSADALOMKÉPÉNEK SZOCIÁLPEDAGÓGIAI VONATKOZÁSAI

LŐRINCZ Andrea

Miskolci Egyetem Tanárképző Intézet (Magyarország)

e-mail: lorinczandrea9@gmail.com

Ki számunkra a jó ember és kit tekintünk rossznak? Az ember morális fejlődése kisiskolás korban éri el azt a szakaszát, melyben ítéletei már többnyire autonómak. Az, hogy egy egyén életében mit jelent a „jó” és mi számít „rossznak”, az a gyermekkori élethelyzetek, örömök és traumák függvényében körvonalazódik, így egy átlagos fiatal 14 éves korára már képes önálló érvekkel alátámasztani személyes ítéleteit. Átlagos esetben a szüleink megadják nekünk azt a mintát, melyet majd saját életünk során és saját családjunk megalapításakor követni fogunk. Többnyire az elsődleges szocializációs közegünk a családjunk, a szüleink személyes példája által

közvetítve elsajátítunk minden értéket és normát, tanulunk érzelmi és viselkedési modelleket (Bagdy, 1995). Jellemzően nem siklik ki a szüleink és a családunk élete annyira, hogy a törvény elválaszthasson minket egymástól. Azonban mi történik, hogy ha mégis? Ha a gyermeknek a családja nélkül kell felnőnie több mint száz sorstársával együtt egy intézményesült, intézeti környezetben? Milyen mintákat követhet ezesetben? Hogyan alakul a morálisfejlődés a gyermekotthonokban nevelkedő gyermekek személyiségében? Miként befolyásolja meggyőződéseiket a bántalmazó szülői közeg, az őket családjukból kiemelő rendszer képviselői, s miként hat a kérdésre az ingerszegény intézményi környezet és a sorstársakkal való folyamatos összezártság? S hogyan segítik ezen információk a védelembe vett gyermekekkel foglalkozó pedagógusok és szociális szakemberek munkáját?

Kutatásom alapvetően tisztán antropológiai jellegű kvalitatív kutatás, melynek során hosszas résztvevőmegfigyelést követően 2017 februárjában és márciusában 20 strukturált interjút készítettem el. Interjúalanyaim olyan 14 és 18 év közötti fiatalok voltak, akik hosszú évek óta a gyermekotthon falain belül élnek és szinte kizárólag bántalmazó szülői környezetből kerültek kiemelésre. Ebből a többszörösen traumatizált élethelyzetből kényszerülnek megítélni azt, hogy számukra ki a jó és ki a rossz ember.

MERRE VISZ AZ ÚT A JOGSZABÁLYOK ÉS INTÉZMÉNYEK ÚTVESZTŐJÉBEN? A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYEREKEK HELYZETE A MISKOLCI JÁRÁSBAN

NAGY Judit (PhD)

Miskolci Tankerületi Központ

Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet

e-mail: judit.nagy@kk.gov.hu

A Miskolci Tankerület illetékességi területe az iskola nevelés-oktatás tekintetében Miskolc Járásra terjed ki, de a szakszolgálati feladatok ellátása Borsod-Abaúj-Zemplén megye egészét érinti. A Tankerület fenntartásában 45 iskola 86 feladatellátási helyén és a szakszolgálat 16 tagintézményében történik a sajátos nevelési igényű tanulók diagnosztizálása, gyógypedagógiai nevelése-oktatása, illetve integrált iskolai környezetben történő nevelése-oktatása.

Az SNI tanulók száma a 2018/2019. tanévben 1152 fő, 264 fő a hármasszorzóval figyelembe vehető SNI-kategóriába tartozó (mozgásszervi, érzékszervi fogyatékos, középsúlyos értelmi fogyatékos, autizmus spektrum zavarral küzdő vagy halmozottan fogyatékos) gyermekek száma, 25 százalékuk nevelése-oktatása integráló intézményben történik. Miskolcon biztosított az ellátás óvodától a készségfejlesztő szakiskoláig minden szinten a gyógypedagógiai intézményekben, az integráltan oktatható SNI gyermekek számára azonban még mindig nem sikerült teljes körűen világos tanulási útvonalakat felrajzolni. Vannak sikeresen integráló nagy létszámú általános iskolák, ahol ADHD-s és autista gyerekek is megtalálták a helyüket, de sajnos e két SNI-kategóriába tartozó tanulók és családjaik életében rendszeresen visszatérő események az intézményváltások, kudarcok, gyakori intézménykijelölési kérelmek.

Az előadás érinti az intézményfenntartói, jogi, intézményi keretek elemzésével beazonosítható beavatkozási pontokat, amelyek révén élhetőbbé válhatnak a különleges bánásmódot igénylő tanulók számára is az állami köznevelési intézmények.

6. SZEKCIÓ**KUTATÁS KÖZBEN SZEKCIÓ**

szekcióvezető: Dr. Pornói Imre
 DEGYGYK, Gyógypedagógiai Intézet
 Helyszín: RIK.1.

Idő	Előadó	Az előadás címe
14 ⁰⁰ - 14 ¹⁵	Dr. Pornói Imre	Magatartási nehézségek kezelése a XX. század első felének magyar népiskoláiban
14 ¹⁵ - 14 ³⁰	Tóth Norbert	Special Treatment of Roma Students Focusing on Oláh Gypsy Community in the Segregation of Kótaj
14 ³⁰ - 14 ⁴⁵	Csók Cintia	Segítő szakemberek a munka világában
14 ⁴⁵ - 15 ⁰⁰	Fucskó Mónika	Az önálló életvitel keretei intézményben élő, felnőttkorú fogyatékos személyek körében
15 ⁰⁰ - 15 ¹⁵	Hrabéczy Anett	Sajátos nevelési igényű hallgatók eredményességei és esélyegyenlősége a felsőoktatásban
15 ¹⁵ - 15 ³⁰	Inántszy Pap Ágnes	Katolikus iskolák a szekularizálódó Európában. A katolikus iskolák társadalmi funkciói
15 ³⁰ - 15 ⁴⁵	Nagygyőryné Kerti Ibolya	A tanulásban akadályozott gyermekek iskolai sikertelenségének okai
15 ⁴⁵ - 16 ⁰⁰	Sebestyén Krisztina	Jogszabályváltozások hatásai az idegen nyelvi érettségi vizsgák eredményeire
16 ⁰⁰ - 16 ¹⁵	Varga Eszter	A szülői beszédtempó hatása a gyermek beszédpercepciójára

MAGATARTÁSI NEHÉZSÉGEK KEZELÉSE A XX. SZÁZAD ELSŐ FELÉNEK MAGYAR NÉPISKOLÁIBAN**PORNÓI Imre (PhD)**

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógynevelési Kar (Magyarország)

e-mail: pornoi.imre@ped.unideb.hu

Az 1868:XXXVIII. tc-vel létrehozott 6 osztályos népiskola a nemzet millióinak egyedüli, s mindenki számára első iskolájának feladatait az 1905-ben és 1925-ben kiadott tantervek részletezték, melyekben az élet gyakorlati munkájára való felkészítést emelték ki. Ebbe tartozott az akaratnevelés, melynek egyik fő követelményének a szorgalmat nevezték. A nevelés primátusa a cselekvő iskola megvalósítását követelte, mely a helyes cselekvés, a jellem, és a személyiség alakításában valósította meg a nevelés egységét. Mivel a tanulást a tanító és a tanuló közös munkájaként fogták fel, ezért kiemelt figyelmet fordítottak a tanulók cselekvésére és szemléletére. Úgy vélték, hogy a tanuló elsősorban nem értelem, hanem érzelem és akarat. Ezért is volt kiemelt fontosságú a tanulók népiskola által elvárt fegyelmezettsége. A mások akaratának engedelmessé válása külső fegyelmet lassanként fel kell váltania a belső fegyelemnek, az önfegyelemnek, hiszen a cél az erkölcsi szabályok belsővé válása volt. Ehhez a korszak népiskolái fegyelmező eszközként a tanító élő példáját, a rendre, pontosságra szoktatást, a szóbeli ráhatást, a jutalmazást, a büntetést, a felügyeletet és a foglalkoztatást alkalmazták. Kiemelt fontosságúnak tartották a tanulókat foglalkoztatni, azokban a figyelmet felkelteni, az osztályt a kezében tartani, a fegyelmet biztosítani tudó tanító személyiségek alkalmazását. A megfelelő fegyelmezéshez számos feltétel meglétét látták szükségesnek: a tanító érzékszerveinek épsége a rendzavarás és a fegyelmetlenség gyors észrevételéhez; a tanítványok névszerinti ismerete; a tanítványok szeretete; jóakarát és igazságosság; részrehajlás, szeszélyeskedés, indulattól való elragadtatás, minden gyerekesség büntetésének kerülése; fenyegetőzés helyett higgadt és megfontolt cselekvés; a tanulók egyéniségéhez, életkorához, és neméhez való alkalmazkodás. Ezek eredménytelensége esetén kerülhettek sorra a szükséges fegyelmi büntetések, melyeknek célja mindig a tanuló megjavítása, az osztály-iskola rendjének megóvása, az ifjúság tiszta erkölcsének megőrzése lehetett. A büntetés mértékének az elkövetett vétség nagyságához kellett alkalmazkodnia, a durvaságot, és a céltalan megtorlást elkerülve. Ezt szolgálta, a testi fenyegetés tiltása valamennyi oktatási intézményben.

Ezeket részben törvények, rendeletek, népiskolai rendtartások és népiskolai tantervek és utasítások sora szabályozta. Széleskörűen foglalkoztak a témával a Magyar Paedagogia, a Magyar Psychologiai Szemle, és a Néptanítók Lapja hasábjain, s önálló művek formájában többek között Weszely Ödön, Bognár Cecil, Friedrich Wilhelm Foerster, Dékány István, Mitrovics Gyula, Jules Payot, Várkonyi Hildebrand, Waldapfel János is.

SPECIAL TREATMENT OF ROMA STUDENTS FOCUSING ON OLÁH GYPSY COMMUNITY IN THE SEGREGATION OF KÓTAJ

TÓTH Norbert

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (Magyarország)
Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola
e-mail: tothnorbert0723@gmail.com

We can encounter the phenomenon day by day that at primary schools there are just few Roma children among well-performing students, while among students who fail in fulfilling the requirements there are a great amount of Roma pupils. The question may come to the surface intuitively: What are the reasons behind that?

Furthermore, it can be declared without any doubt that Roma children need some kind of special education and treatment. In my presentation I tend to approach this issue from the perspective of Roma parents' attitude in the segregation of Kótaj, Szabolcs Szatmár Bereg County.

SEGÍTŐ SZAKEMBEREK A MUNKA VILÁGÁBAN

CSÓK Cintia

Debreceni Egyetem (Magyarország)
e-mail: csokcintia@gmail.com

A sajátos nevelési igényű gyermekeket és fiatalokat számos szakember van hivatva támogatni. Kutatásunkban társadalmi segítő funkciót ellátó szakok végzettjeire fókuszáltunk, és ezen belül vizsgáltuk a frissdiplomás szociálpedagógusok, szociális munkások, andragógusok és pedagógia alapszakos bölcsészek munkaerő-piaci jellemzőit. A Frissdiplomások 2012-adatbázis alapján feltártuk a képzések társadalmi rekrutációs bázisát, az átmenetet a felsőoktatásból a munka világába, és az aktuális munkaerő-piaci helyzetet.

A vizsgálatunk tárgyát képező három segítő pályacsoport közül a szociálpedagógusok körében a legalacsonyabb a kvázi felsőfokú végzettségű szülők aránya. Intézményi szintű elemzésünk alapján a képzőhelyek rekrutációs bázisát és regionális elhelyezkedését említhetjük magyarázó tényezőként. Ennek ellenére a szociálpedagógusok a felsőoktatásból való átmenet és az aktuális munkaerő-piaci helyzet tekintetében is kedvezőbb mutatókkal bírnak. Eredményeink alapján a frissdiplomás szociálpedagógusokat rövidebb álláskeresési idő jellemzi, mint a szociális munkások és az andragógusok, pedagógia alapszakos bölcsészek csoportját. A vizsgálat időpontjában aktuális fő munkaerő-piaci státusként a szociálpedagógusok jelölték magukat a legkisebb arányban munkanélküliként, valamint vezetői beosztásban ők dolgoztak a legnagyobb arányban. A horizontális és vertikális kongruencia tekintetében a bölcsész csoport értékei a legkedvezőtlenebbek. Az előnyösebb munkaerő-piaci mutatók ellenére a három pályacsoport közül – az önbevalláson alapuló átlagos nettó havi fizetések alapján – a szociálpedagógusok jövedelmi hátránya rajzolódott ki a leginkább.

A vizsgálat második felében olyan szakemberekkel készítettünk félig strukturált interjúkat, akik a diplomás pályakövetési kutatás megkérdezetteihez hasonlóan 2007-ben, 2009-ben vagy 2011-ben szereztek abszolutóriumot. Az interjúk elemzése alapján a következő csoportokat alakítottuk ki: a gyakorlati képzések „fellegvárai” versus a teoretika „erődítményei”, a szakmába ágyazott- és a konvertált tudás tipológiája, valamint a pályastabil és az útkereső variáns.

AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-2 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT

AZ ÖNÁLLÓ ÉLETVITEL KERETEI INTÉZMÉNYBEN ÉLŐ, FELNŐTT KORÚ FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK KÖRÉBEN

FUCSKÓ Mónika

Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Szociális és Társadalomtudományi Intézet (Magyarország)
Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, Szociológia és Társadalompolitika
Doktori Program
e-mail:fucsko.monika@foh.unideb.hu

A kutatás központi témája: Értelmileg és halmozottan sérült felnőttek életminőség vizsgálata, normalizációs lehetőségei, különös tekintettel az önálló életvitelre, Nyíregyháza –eltérő fenntartásban lévő- szociális intézményeiben (ápoló-gondozó otthoni, lakóotthoni vizsgálat keretében). A kutatás elsősorban értelmileg és halmozottan sérült személyek vizsgálatára terjed ki, olyan személyekre, akik felnőtt életük töredékét, vagy éppen jelentős részét a szociális ellátórendszer által nyújtott szolgáltatások révén biztosított intézményekben töltik. A kutatás mindenképp az önálló életvitel lehetőségeinek különböző aspektusait veszi górcső alá, a különféle fenntartók által működtetett ellátások esetében. A kérdés az eltérések vizsgálatában is felmerül, milyen típusú intézményrendszer milyen mértékben biztosítja a normalizációs elv alapján megfogalmazott alapelveket? További vizsgálati szempont, hogy a sajátságos szervezeti struktúra milyen lehetőségeket teremt az értelmi sérüléssel küzdő felnőtt emberek számára, mennyire van lehetőségük saját maguknak irányítaniuk életüket, mennyire korlátozó az adott intézménytípus. A normalizációs alapelv, mint a vizsgálat tárgya: Az alapelv szerint minden értelmileg sérült személy számára olyan életfeltételeket és életminőséget kell elérhetővé tenni, melyek a társadalom által megszokott és elfogadott feltételeknek és életmódnak a lehetőség szerinti legnagyobb mértékben megfelelnek. *Módszer:* Félig strukturált interjúk az ellátottakkal, az egyéni életutak feltárása érdekében, a sérülés kezdetétől, a családi háttéren, oktatási intézményeken és az intézményi életvitel választásának döntéséig vezető útig. A szakorvosi vélemények alapján besorolva az enyhe és jól kommunikáló középfokban sérült személyeknél, fókuszcsoportos interjú technika alkalmazása, súlyosabb sérülés, nehezített kommunikáció esetén egyéni életútinterjú készítése. Továbbá szakemberekkel készített interjúk,- az intézmények vezetőivel, illetve a mentálhigiénés munkatársakkal, valamint a fejlesztő pedagógus kollégákkal. Az interjú eredményeinek feldolgozása mellett további fontos eleme a kutatásnak az intézmények szakmai dokumentációinak, illetve az ellátottak egyéni dokumentációjának feldolgozása, megvalósulásának elemzése (szakmai program, házirend, egyéni tervek).

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ HALLGATÓK EREDMÉNYESSÉGE ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGE A FELSŐOKTATÁSBAN

HRABÉCZY Anett

Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar (Magyarország)
e-mail: hrabeczyanett@gmail.com

A felsőoktatási expanzióknak köszönhetően megjelentek az egyetemeken a szakirodalom által (Attewell, Lavin, Domina & Levey, 2007; Harper & Quaye, 2009; Pusztai, 2011) nem tradicionális hallgatóknak nevezett csoportok (Fenyves et al., 2017), közöttük a sajátos nevelési igényű hallgatók (Pusztai-Szabó, 2014). Ezen csoportok esetében a felsőoktatásból való lemorzsolódás esélye magasabb, így a felsőoktatás azon feladatát, hogy kiegyenlítse a társadalmi egyenlőtlenségeket az expanzió által, a lemorzsolódás következtében mégsem képes hatékonyan ellátni (Fenyves et al.,

2017). Hazai viszonylatban elmondható, hogy a sajátos nevelési igényű hallgatók létszáma növekszik a felsőoktatásban, arányaikat tekintve azonban alacsonyabb végzettséggel rendelkeznek a nem fogyatékossgal élő népességnél. A fogyatékossgal élők körében az utóbbi években ugyan jelentősen növekedett a legmagasabb befejezett iskolai végzettség (Laki, 2017), a KSH 2011-es népszámlálási adatai alapján a fogyatékossgal élő népesség mindössze 9%-a rendelkezik diplomával. Szükséges tehát, hogy elérhetőbbé tegyék számukra a felsőoktatást, hiszen a végzettség növekedésével a munkaerőpiaci elhelyezkedésük esélye is jelentősen növekedhet (Laki, 2017). Ugyan a felsőoktatási törvény számos ponton kitér a fogyatékos hallgatók esélyegyenlőségének biztosítására a felsőoktatásban, mégis kérdéses, ezeket az intézkedéseket hogyan érzékelik az érintettek, és milyen az intézmény és a sérült hallgató közti kommunikáció. Jelen kutatásunk kvalitatív és kvantitatív eredményei alapján információkat kapunk többek között a sajátos nevelési igényű hallgatók által látogatott képzési területek összetételéről, eredményességükről a felsőoktatásban, valamint a megkérdezettek tanulmányi életútja során tapasztaltak, és a felsőoktatásban megvalósuló esélyegyenlőség eredményességre gyakorolt hatásáról és ezek összefüggéseiről.

KATOLIKUS ISKOLÁK A SZEKULARIZÁLÓDÓ EURÓPÁBAN. A KATOLIKUS ISKOLÁK TÁRSADALMI FUNKCIÓI

INÁNTSY PAP Ágnes

Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola (Magyarország)

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

e-mail: inantsypapagnes@gmail.com

A 21. században az egyházi fenntartású oktatási intézmények társadalmi funkciója átrendeződően van. A nemzetközi összehasonlítás alapján megfogalmazható, hogy három szempont határozza meg, hogy az egyházak/felekezetek milyen szerepet töltenek be az adott ország oktatási rendszerében. Egyrészt az adott ország felekezeti struktúrája, másrészt az egyházaknak az állam által finanszírozott oktatásban való hagyományos szerepvállalása, intézményhálózatuk kiterjedtsége, harmadrészt a felekezeti iskolák szervezeti, pedagógiai autonómiája és kultúrája ((Dronkers és Avram 2014, Pusztai-Bacskai 2015).

Az iskolafenntartó szektorok funkcionális különbözősége korábban is az oktatáskutatás kiemelt területét képezte (Coleman, J. és mtsai 1982, Beckley, G. 2012, Hill, P., Jochim A. 2009, Hunt, T. és mtsai 2013, Martin, S. 2014, Katherine, A. és mtsai 2016, Fleming, T. 2018), azonban napjainkban, a szekularizációs és a migrációs folyamatok hatására újra a tudományos érdeklődés fókuszába kerültek a felekezeti iskolák. Mivel Európa vallási összetételének változása gyorsabb, mint ami történelmileg várható lett volna (Smyth, Lyons és Darmody 2013), s az Európai Unió országai között jelentős különbségek vannak a felekezeti oktatás biztosítása tekintetében (Glenn és Groof 2012), az új helyzetben újabb kutatásokra van szükség. Nemcsak az országok felekezeti összetétele változik, de átértelmeződik a vallásosság, s az egyházhoz való kötődés tartalma is. A globalizáció egyik következményeként csökken az egyházasan vallásos hívők száma, míg a maguk módján vallásosak aránya folyamatosan nő. Ennek eredményeképpen az egyházi iskolákkal szembeni elvárások is átalakulóban vannak. Az európai országok alapvetően két csoportba oszthatók az iskolaválasztási preferenciák és az iskolaválasztók társadalmi háttéré tekintetében. Egyes országokban a felekezeti iskoláit elsősorban az adott egyház által meghirdetett értékrend miatt választják, a társadalmi kompozíciójuk sokszínűséget tükröz. Másol a felekezeti iskola összetétele jelentős mértékű társadalmi szelekció nyomát hordozza. Ezekben az országokban a

felekezeti iskolák általában alacsonyabb létszámú intézmények, kedvezőbb tanár-diák aránnyal, melyekben a lányok aránya magasabb (Dronkers 2014).

A multikonfesszionális országokban a különböző egyházak által fenntartott iskolahálózatok felekezet specifikusan különböző arculattal, illetve meghirdetett programmal rendelkeznek. Tovább árnyalhatja a képet, hogy egy felekezeten belül az adott intézmények különböző regionális-lokális helyzete miatt más-más küldetéssel is működnek ezen iskolák. Következésképpen az iskolaválasztók elvárásai sem írhatók le egységesen.

Jelen előadás középpontjában a katolikus iskolák megváltozott társadalmi funkcióit helyeztük.

A TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK ISKOLAI SIKERTELENSÉGÉNEK OKAI

NAGYGYÖRYNÉ KERTI Ibolya

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (Magyarország)

e-mail: nkerti.ibolya@ped.unideb.hu

Az előadás arra keresi a választ, hogy a pedagógusi professzió, szemlélet mennyire befolyásolja a tanulásban akadályozott gyermekek iskolai sikerességét a közoktatási rendszerben. Az oktatás eredményessége, színvonala, nagy hatást gyakorol az egyén későbbi életútjára. Az iskola első éveiben a korai diagnosztizálásban felismerésben a pedagógusoknak, a gyógypedagógusoknak vitathatatlanul nagy szerepe van. Neves kutatók és lelkes szakemberek már sok szakirodalmat írtak és számos vizsgálatot végeztek a témával kapcsolatban, mégis úgy érzem a szociális környezetből adódó hátrányok kompenzálása több akadály miatt még mindig gyerekcipőben jár.

A tanulási akadályozottság elsősorban az iskolai tanulási helyzetekben megmutatkozó probléma, amely többnyire a beiskolázást követően jelentkezik. A tanulási akadályozottság változó és változtatható állapot a kiváltó okok feltárásával kedvező irányú befolyásolásával, részben megelőzhető, részben mérsékelhető. A tanulmány szekunderkutatásra épül, mellyel fel szeretném hívni a figyelmet arra, hogy több ok eredményeképpen nagyon sokféle tanulási probléma alakulhat ki. A halmozottan hátrányos környezetben élő gyermekek tanulási képessége óriási differenciát mutat a jobb életkörülmények között élő társaikétól. A tanulásban akadályozott gyermekek nagy százaléka szociálisan hátrányos környezetből kerül az iskolapadba. Nagyon fontos, az intenzív gyógypedagógiai fejlesztés, a helyes tanulási módszerek megválasztása és a szociális hátrányok csökkentése. Minél korábbi rendszeres és komplex fejlesztés mellett javíthatók a tanulási eredmények.

JOGSZABÁLYVÁLTOZÁSOK HATÁSAI AZ IDEGENNYELVI ÉRETTSÉGI VIZSGÁK EREDMÉNYEIRE

SEBESTYÉN Krisztina

Nyíregyházi Egyetem (Magyarország)

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

e.mail: kriszti.se@gmail.com

2014-ben fogadták el azt a jogszabály-módosítást, ami szerint 2020-tól csak az nyerhet felvételt a felsőoktatásba, akinek legalább középfokú nyelvvizsgálója, vagy azzal egyenértékű dokumentuma, például 60%-os emelt szintű idegennyelvi érettségije van (335/2014. [XII.18] Korm. rendelet). Korábbi kutatásainkból (Sebestyén 2014,2017) tudjuk, hogy a különböző továbbtanulással

kapcsolatos változások (például a 2011.évi CCIV. törvény vagy a 106/2012 [VI.1] Korm. rendelet) markáns nyomot hagytak akár már a bevezetésüket megelőző évek érettségi eredményein.

Jelen előadásunkban az elmúlt két év angol és német nyelvi érettségi eredményeit vizsgáljuk az Oktatási Hivatal érettségi eredményeket tartalmazó adatbázisában SPSS program segítségével. Vizsgálatunk során célunk feltárni azt, hogy a 2017-es és 2018-as érettségi eredményeiben – a korábbi évek eredményeihez képest – látható-e a 2020-tól hatályba lépő jogszabályi változás érettségi eredményeket érintő pozitív hatása. Így feltételezzük, hogy a vizsgázók felkészültebbek, mert így próbálják meg biztosítani a helyüket a felsőoktatási felvételi során.

Eredményeink azt mutatják, hogy a korábbi jogszabályváltozásokhoz hasonlóan a 2020-tól érvényes változásnak is van már az idegennyelvi érettségi eredményekben érezhető hatása. Az angol és a német emelt szintű érettségi eredményeit megynként és iskolatípusonként is elemezve azt tapasztaltuk, hogy a korábbi eredményekhez képest már most emelkednek az átlagok. A középszintű érettségi eredményei jelentős csökkenést mutatnak, melynek az lehet az egyik magyarázata, hogy csak azok választják a középszintű érettségit, akik nem szeretnének továbbtanulni a felsőoktatásban, vagy még a jogszabályozás előtt van lehetőségük bejutni a felsőoktatásba, és nem számít nekik az idegennyelvi érettségi eredménye a felvételi eljárás során. Egy másik magyarázat lehet azonban az is, hogy 2017. január 1-jétől a középszintű érettségi nehezebbé vált, már csak B1-es szinten mér a korábbi A2-B1 szintekhez képest (Élő idegen nyelv vizsgakövetelmények 2016)

A SZÜLŐI BESZÉDTEMPÓ HATÁSA A GYERMEK BESZÉDPERCEPCIÓJÁRA

VARGA Eszter

Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (Magyarország)

e-mail: varga.eszter1992@gmail.com

A gyors telekommunikációs fejlődés és a digitális technológia alkalmazása mindenki életét megváltoztatta a modern társadalomban (Gillard és mtsai., 2008), ezért sok szakember úgy gondolja, hogy a nyelv használatában is egyfajta gyorsulási tendencia figyelhető meg, aminek az is lehet az oka, hogy kevésbé figyelünk a helyes artikulációra, amelynek következményeként a beszédhangok időviszonyai is átrendeződnek (Kassai, 1993; Adamikné, 2000).

Reprezentatív országos és nemzetközi felmérések azt mutatják, hogy életkortól függetlenül a magyar lakosság egynegyedének komoly problémái vannak a szövegértéssel, amely a sikeres tanulás alapja (pl. OM-, OKÉV-, PISA-vizsgálatok [Vári, 2003]). Ezek a felmérések utalnak a beszédfeldolgozási nehézségekre is. Az olvasási, szövegértési működéseket ugyanis nagyban meghatározzák a beszédfeldolgozási folyamatok: a hallás, a beszédészlelés (hangok, hangsorok azonosítása), a beszédmegértés és az értelmezés (Adamikné 2006; Csépe 2006; Imre 2006).

A nyelvelsajátítás elméletei a nyelvfejlődés szempontjából kulcsfontosságúnak tartják a nyelvi input szerepét és a gyermek környezettel való interakcióját (Vulchanova és mtsai, 2017).

A gyors, illetve a hadaró beszéd vagy éppen a túlságosan lassú beszéd megértése nagyobb erőfeszítést kíván a hallgatótól, és gyakran pontatlanabb, mint az átlagos tempójú beszédé. A beszédfeldolgozás a hierarchikus modell szerint (Gósy, 2005) a hallással kezdődik, amelynek során előzetes döntések történnek a frekvencia, az intenzitás és az idő szempontjából. Már itt felismerjük, hogy a bejövő akusztikai jel gyors volt-e vagy lassú, és ezt a beszédészlelési szinteken elemezzük tovább (Gósy 2004). A beszédtempó és a beszédpercepció kapcsolatára vonatkozó egyik kutatás során (Bóna, 2007c) 350 ép beszédű és ép hallású, 4–10 éves gyermek vizsgálatkor azt az eredményt kapták, hogy az elvárásokkal ellentétben az átlagosnál kissé gyorsabb (átlagosan 15 hang/s-os) beszédtempó esetén a mondatok azonosítása igen sok gyermeknél elmaradást mutat.